

Hedersrelaterat våld och förtryck i Örebro län

av
Pol. Kand. Jennan Hannah
Praktikant i jämställdhetsfrågor vid enheten för
Social hållbarhet vid Länsstyrelsen i Örebro

Handledare: Professor Mats Lindberg
Örebro universitet

Institutionen för Humaniora, utbildning och samhällsvetenskap

Sammanfattning

Syftet med denna rapport är att skapa kunskap om hur stor andel av ungdomarna i Örebro län som lever med hedersrelaterade normer och begränsningar. Detta har jag tänkt undersöka närmare via att operationalisera hedersbegreppet i följande forskningsfrågor: 1) Om ungdomarna upplever att de är begränsade vad gäller deltagande i skolaktiviteter och umgänge med vänner. 2) Huruvida ungdomar känner sig begränsade i val av vänner, partner samt eget sexualliv 3) Ungdomarnas erfarenheter av kärleksförhållanden och utsätts för bestraffningar eller restriktioner på grund av normer och hederstänkandet. Därefter kommer jag att erhålla ett samlat medelvärde för stark respektive svag hederskultur. Dessutom ska jag utröna forskningsfrågan om: 4) Kunskapsnivån hos tjänstemän och politiker kring hedersrelaterat våld och förtryck.

Mitt metodval har varit en enkätundersökning som har genomförts med 1200 ungdomar i 21 gymnasieskolor och en grundskola i samtliga kommuner i Örebro län. Före enkäten hade ett brev, undertecknat av landshövdingen Rose-Marie Frebran, sänts ut för att förtydliga syftet och allvaret med enkäten. Dessutom har jag intervjuat personal inom skola, socialtjänst, polis samt politiker. Därtill har jag gjort en djupintervju med en ung kvinna, ”Sara”, som har varit utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck och som idag befinner sig i skyddat boende.

Enkätens resultat visar att i Örebro län (givet att de 1200 enkätsvaren är representativa för alla ungdomar i länet) lever 11 procent av ungdomarna mellan 14-18 år i familjer med märkbar hederskultur. Av dessa 11 procent lever 6 procentenheter i vad jag kallar för stark hederskultur och 5 procentenheter i vad jag kallar svag hederskultur.

I intervjuerna med tjänstemän och politiker framkommer vad jag uppfattar som allvarliga brister i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Dessa brister handlar om 1) Prioriteringar. 2) Kompetens. 3) Konsensus om rollfördelning. 4) Kommunikation.

Förord

Min handledare Kerstin Lilje, jämställdhetsexpert vid Enheten för Social hållbarhet på Länsstyrelsen, uppmärksammade att det saknades underlag för hur det förhåller sig i Örebro län vad gäller hedersrelaterat våld och förtryck. Kerstin Lilje frågade mig, Jennan Hannah, som var praktikant vid den här tidpunkten om jag skulle vilja kartlägga i hur stor utsträckning hedersrelaterat våld och förtryck pågår i Örebro län. Jag kommer från Mellanöstern och är väl bevandrad i begreppet och attityderna kring ”heder”. Detta sporrade mig att undersöka situationen och försöka komma underfund med hur ungdomarnas liv gestaltas, men också vad skola, socialtjänst, polis och kommunpolitiker vet och känner till om fenomenet hederskultur. Till min hjälp har olika personer vid Örebro universitet, Länsstyrelsens resursgrupp i hedersrelaterade frågor samt olika medarbetare på Länsstyrelsen funnits tillgängliga för rådgivning och stöttning.

De ursprungliga frågorna är hämtade från snarlik studie som genomfördes vid Stockholms universitet - *Hedersrelaterat förtryck och våld i Stockholms stad* (2009)¹. Men med hjälp av de ovanstående personerna har frågorna reviderats och i viss mån förändrats.

Ett resultat som framkommer är en tydlig diskrepans mellan beslutsfattande politiker och de tjänstemän i olika funktioner som träffar ungdomarna. Både attityder och kunskaper skiljer sig åt, vilket torde medföra lägre tydlighet och lägre effektivitet i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. Min förhoppning är att denna rapport ska stämma till eftertanke och leda till åtgärder om detta.

Slutligen vill jag rikta ett varmt tack för alla inblandade som har möjliggjort genomförandet av rapporten. Således får skolorna som har ställt upp för att genomföra enkäten trots nationella prov och skolavslutning, de intervjuade inom skola, socialtjänst och polis samt politiker. Återigen de ovanstående personerna som har korrekturläst rapporten ett stort tack. Dessutom vill jag tacka ”Sara” som möjliggjorde en insiktsfull inblick i en ung kvinnas kamp mot det hedersrelaterade våldet och förtrycket. Ett särskilt tack vill jag rikta till min handledare vid länsstyrelsen, Kerstin Lilje, för stark inspiration och stöd. Ett särskilt tack vill jag också rikta till min handledare vid Örebro universitet, professor Mats Lindberg, Statskunskap, för ovärderlig hjälp och stöd under hela processen.

---

¹ *Hedersrelaterat förtryck och våld i Stockholms stad*. 2009

Sammanfattning	2
Förord	3
1. Inledning	6
1.1 Bakgrund och utgångspunkter	6
1.2 Syftet	8
1.3 Metod	9
1.3.1 Enkätundersökning som metod	10
1.3.2 Hederskultur	10
1.4 Avgränsning	12
2. Enkäten med ungdomarna	13
2.1 Presentation av enkäten	13
2.2 Begränsningar avseende deltagande i skolaktiviteter	14
Analys av 2.2.....	16
2.3 Ungdomens erfarenheter av att ha kompisar.	17
Analys av 2.3.....	19
2.4 Ungdomens erfarenheter av att ha kärleksförhållanden	20
Analys av 2.4.....	22
2.5 Ungdomarnas erfarenheter av sanktioner	23
Analys av 2.5.....	26
3. Intervjuerna med skola, socialtjänst, polis, vården och tjejjouren	27
3.1 Vivallaskolan	27
3.2 Vården	29
3.3 Örebro kommun	30
3.4 Tjejjouren	32
3.5 Virginskaskolan	34
3.6 Pihlskolan	35

3.7 Polisen	37
Analys av 3.....	38
4. Intervjuer med politiker	39
4.1 Socialnämnd Öster	39
4.2 Socialnämnd väst	40
4.3 Gymnasienämnden	42
4.4 Programnämnd barn och utbildning	43
Analys av 4	44
5 "Saras" egna berättelse	45
Analys av 5	47
6. Analys av enkäten	48
7. Diskussion	55
8. Källförteckning	58
Bilaga 1: Enkäten	59

1. Inledning

1.1 Bakgrund och utgångspunkter

Pela Atroshi (1979-1999) och Fadime Sahindal (1975-2002) gav det hedersrelaterade våldet och förtrycket ett ansikte när de mördades. Deras vilja att få leva sitt eget liv kolliderade med familjens förväntningar på hur de borde ha levt².

Begrepp som oskuld och kyskhet utgör centrala element i en hederskultur där familjens rykte tar skada av flickors beteenden. De övriga familjemedlemmarna känner ett kollektivt tvång att kontrollera flickorna så att hedern inte besudlas. I hederskulturen existerar det ett accepterat och önskvärt tänkande kring att ungdomen måste straffas för att hedern ska återupprättas och motverka skammen som har uppdragats³.

Den hedersrelaterade kulturen kan delvis förstås genom att titta på den patriarkala pyramidstrukturen som definierar familjemedlemmarnas roll i traditionella, patriarkala samhällen, som i det gamla bondesamhället, eller i strängt traditionella och/eller religiösa miljöer även i annars moderna samhällen. Se figur 1 på nästa sida. Där finner vi fadern på toppen som makthavare och längst ner i denna hierarkiska struktur befinner sig ungdomarna. I samhällen, eller delar av samhällen, där patriarkala värden dominerar har mannen en mer framträdande och överordnad roll än kvinnan, vilket återspeglas i familjelivet där fadern bestämmer eller i barnuppfostran där pojkar tillåts ha mer frihet än flickor⁴. I patriarkala, traditionella samhällen är det oftast fadern som får i uppgift att utse äktenskapspartners till sina barn, då det kan föra med sig ekonomiska och sociala fördelar⁵.

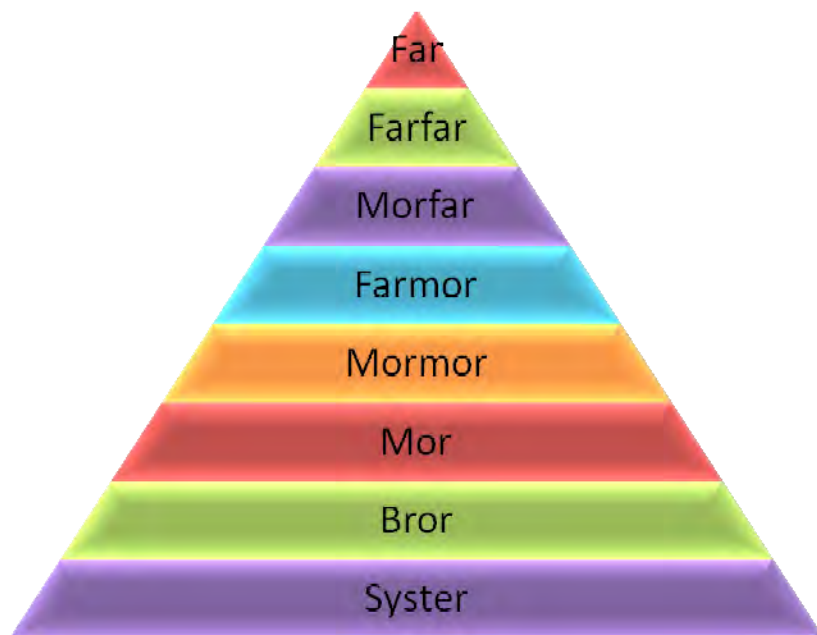
² <http://www.pelafadime.se/hedersmord.htm>

³ Länsstyrelsen i Sörmland, 2005, *Förtryck och våld i hederns namn*. s. 7

⁴ *Ibid.* s. 8

⁵ Länsstyrelsen i Sörmland, 2005, *Förtryck och våld i hederns namn*. s. 9

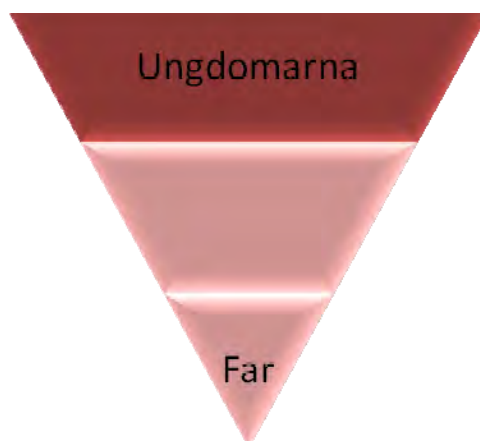
Figur 1: Den patriarkala maktpyramiden

6

I familjer med hederskultur är de ständigt oroliga över att få dåligt rykte. Det är tillräckligt om den unga kvinnan talar med en främmande man för att hon, och därmed hela familjen ska riskeras att få stämpeln "läattsinnig" eller alltför "försvenskad"⁷. Skuldbördan faller på flickan när denna bestraffas medan förövaren ses med blida och uppskattande ögon för att ha tillrättaviserat det "skamliga" beteendet. Dock ska det poängteras hederskulturen även drabbar pojkarna det kan styras deras handlingar. För inte ska ådra sig allmänhetens ogillande måste de leva upp till en kontrollerande norm för att flickorna inte ska riskera att få dåligt rykte.

Figur 2: Invertererad maktpyramid i kontakt med samhället

att
då
att de

⁶ Regionförbundet, 2005-2006, *Projekt länsamverkan mot s.k. hedersrelaterat våld*. S. 25

⁷ Ibid. s.9

Det är svårt för de patriarkaliska maktstrukturerna att fortsätta samexistera i det svenska samhället. Som nyinflyttad är det oftast barnen som integreras och lär sig det svenska språket. De måste då fungera som en kontakt åt föräldrarna gentemot myndigheter. Vilket innebär att de traditionella maktförhållandena vänds och medför att barnen får vara överst i pyramiden och fadern längst ner. En känsla av vanmakt och frustration uppstår då mannen inte har samma överordnande roll i Sverige så som han har haft i hemlandet. Vilket kan medföra att fadern upplever att han måste införa strängare regler för ungdomarna, detta för att visa släkten att det är fortfarande han som bestämmer⁸.

Fadime Sahindal framförde i riksdagen ett tal som förklarade hur det var att växa upp där familjens synsätt och förväntningar kolliderade med det svenska samhällets uppfattningar. I citatet här nedan kan vi exemplifiera faderns traditionella roll.

*” ... Som far och familjeöverhuvud är det hans uppgift att vaka över familjens heder. Han ska värna om och skydda kvinnliga släktingars sexuella uppförande och se till att döttrarnas oskuld är bevarad fram till giftermålet. Om den nyblivne maken till hans döttrar får veta att hon inte är oskuld på bröllopsnatten kan han direkt kräva skilsmässa.”*⁹

1.2 Syftet

Syftet med denna rapport är att försöka skapa förståelse för hur stor andel av ungdomarna i Örebro län lever med hedersrelaterade normer och begränsningar. Det vill säga i hur stor utsträckning utsätts ungdomarna för kontroll, kränkande behandling, hot och våld. Tre huvudsakliga områden undersöks:

- 1) Om ungdomarna upplever att de är begränsade vad gäller deltagande i skolaktiviteter och umgänge med vänner
- 2) Huruvida ungdomarna känner sig begränsade i val av partner, vänner samt eget sexualliv.
- 3) Ungdomarnas erfarenheter av kärleksförhållanden och utsättas för bestraffningar eller restriktioner på grund av norm och hederstänkandet.
- 4) Kunskapsnivån hos personal inom skola, socialtjänst, polis och politiker i hedersrelaterat våld och förtryck

⁸ Ibid. s.10

⁹ http://www.fadimesminne.nu/tal_ar_fadime.html

1.3 Metod

Eftersom intentionen med denna rapport är att undersöka i hur stor andel och i hur stor utsträckning ungdomar i Örebro län lever med hedersrelaterade normer och begränsningar valde jag att genomföra en enkätundersökning. Då en enkätundersökning ger mig en möjlighet att skapa ett kvantitativt mått på hur det förhåller i sig i Örebro län och på så sätt hjälper mig att besvara frågan ”i hur stor utsträckning existerar hedersrelaterat våld och förtryck i Örebro län”.

Så som jag påpekade tidigare existerade redan ett färdigt enkätformulär att utgå ifrån. En snarlik studie har genomförts vid Stockholms universitet - *Hedersrelaterat förtryck och våld i Stockholms stad* (2009)¹⁰. Men flera av den enkätens frågor har dock reviderats med hjälp av doktorand i statistik, resursgruppen som återfinns under Länsstyrelsens regi och medarbetare på Länsstyrelsen. Enkätundersökningen genomfördes under våren 2011 bland cirka 1200 elever i åldrarna 14-18 år. Det finns totalt 25 gymnasieskolor i länet, om man bortser från särskolorna samt riksgymnasiet för hörselskadade som jag dessvärre inte hade resurser för att nå ut till, varav jag nådde ut till 20, där 14 är kommunala och sex är fristående gymnasieskolor, den 21 skolan som är med i enkäten är en grundskola. (Se Bilaga 2 och 3 för att se vilka skolor som deltog respektive inte deltog i enkätundersökningen.)

En enkätundersökningens syfte är att påvisa intervjupersonernas attityder och erfarenheter¹¹. Min förhoppning var att kunna nå ut till samtliga gymnasieskolors åk 1-2. Som sagt nådde jag ut till cirka 80 procent av skolorna, alltså 21 gymnasieskolor. Enkäten genomfördes i klassrummet så andelen svarande i de klasser som fick enkäten var högt. Respektive gymnasieskola koordinerade schemat och bestämde därmed vilka klasser som kunde delta. Jag har inte försökt beräkna i hur hög grad de 1200 ungdomarna och skolorna som har besvarat enkäten är verkligt representativa för alla. Man bör helt enkelt se rapporten som en undersökning hur 1200 elever vid 21 skolor har svarat, inte som en fullständigt representativ urvalsundersökning. Jag anser dock att de cirka 1200 ungdomarna vid 21 skolenheter runt om i Örebro län är rimligt representativa för ungdomarna i länet i åldern 14-18 år (i vissa klasser fanns elever upp till 21 år, men de är ett fåtal).

Enkätundersökningen genomfördes digitalt via dataprogrammet Relationwise. I detta program finns det ingen möjlighet för mig att se vilken ungdom som har besvarat vilken enkät. De fyllde inte

---

¹⁰ *Hedersrelaterat förtryck och våld i Stockholms stad*. 2009

¹¹ Bourdieu, Chamboredon och Passeron 1991.

heller i sina namn. Enkätsvaren existerar därför bara som anonyma nummer och programmet garanterar anonymitet. Men på grund av tidsbristen fanns det 4 skolor, cirka 700 elever, som inte kunde koordinera och utnyttja den digitala formen av enkäten. Dessa elever fick fylla i enkäterna i pappersform, utan att ange sina namn, och dessa enkäter har jag sedan manuellt fört in i programmet.

För att komplettera bilden har jag också undersökt hur man ser på och arbetar mot hederskulturen i Örebro län. Jag har intervjuat ett litet antal personer som arbetar operativt - såsom socialsekreterare, kuratorer med flera, men även politiker. Min avsikt är att undersöka vad man vet om hedersrelaterat våld och förtryck, och hur man arbetar mot det, men också hur man samarbetar sins emellan. Antalet intervjuade personer är 12 (om man räknar med "Saras" intervju), och det säger sig självt att dessa intervjusvar får ses som information om hur man arbetar, avgivet av ett fåtal personer. Fler svar skulle säkert komplettera bilden. Men de svar jag har fått är nog för att skicka en varningssignal till ansvariga politiker och tjänstemän, enligt min mening.

1.3.1 Enkätundersökning som metod

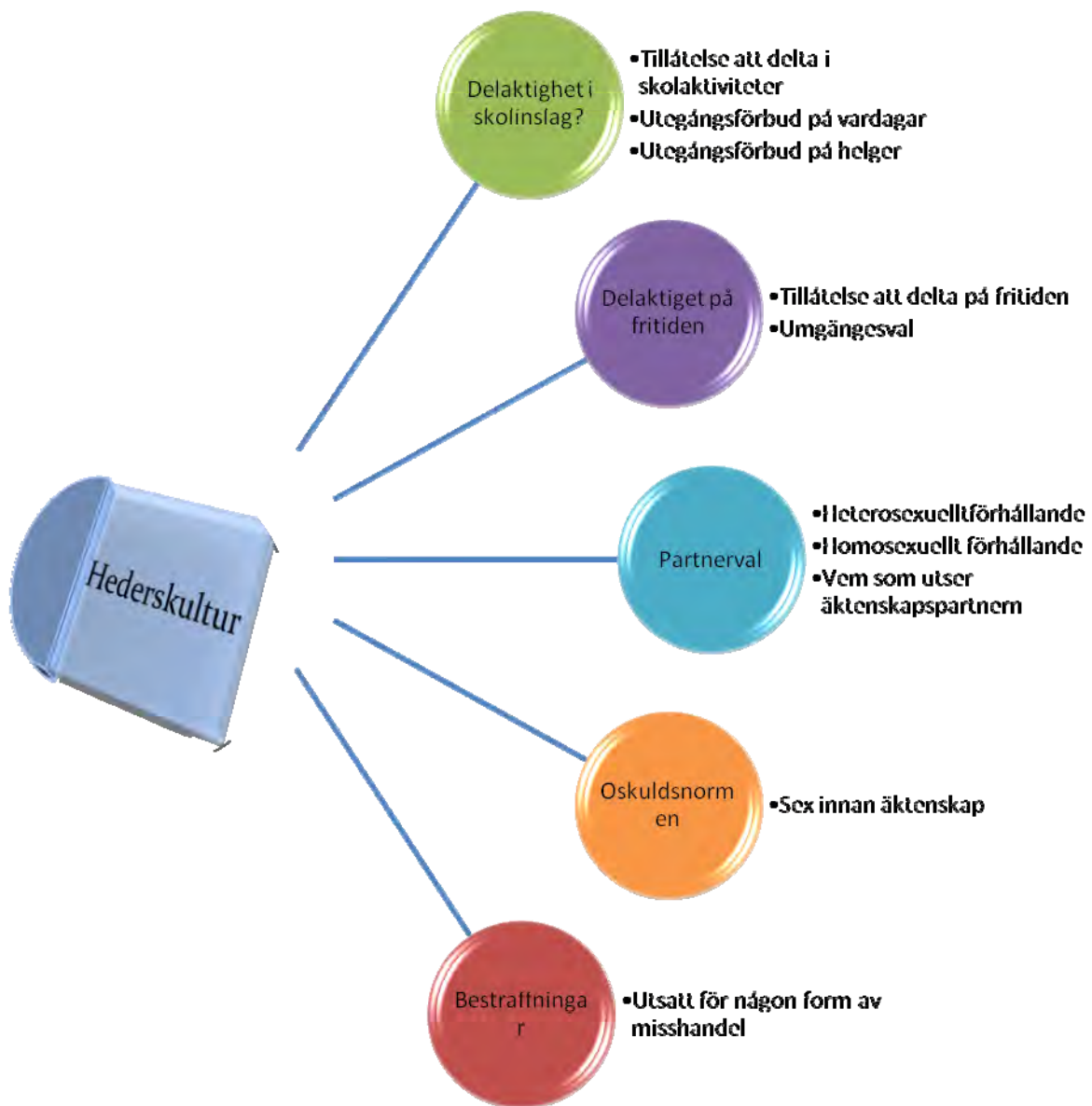
Att använda sig av enkätformulär har både sina för och nackdelar som forskningsmetod. En fördel är den kvantitativa delen, där man kan ta del av vad många tycker på kort tid. Detta innebär att den information som framkommer är en ögonblicksbild över vad intervjupersonerna anser vid tillfället då de blir tillfrågade. Detta innebär vidare att enkätundersökningar är en sorts tvärsnittstudie som talar om nuet, i vårt fall om nuet för 1200 ungdomar. Dessutom kan det finnas andra faktorer som kan minska validiteten såsom missförstånd, glömska, viljan att "svara rätt" eller att intervjupersonerna väljer att inte svara på frågor av känslig karaktär. För att minimera denna form av osäkerhet eller bortfall har jag försökt vara närvarande innan ungdomarna svarade på frågorna. Jag ville presentera ett tydligt syfte och framhålla varför det var så viktigt att svara sanningsenligt och seriöst. (Se Bilaga 1, för att se enkätformuläret.)

1.3.2 Hederskultur

För att försöka mäta i hur stor utsträckning det existerar hedersrelaterat våld och förtryck måste man först definiera begreppet hederskultur men också göra om det från ett abstrakt till ett konkret begrepp. Jag har valt att operationalisera hederskulturen genom att mäta hur pass begränsade ungdomarna känner sig i skolan, i hemmet, i sitt val av partner och i fråga kring sexualliv samt vilka

restriktioner de utsattes för. (Se Figur 3 för en illustration av operationaliseringen.) I kapitel 2.1 nedan presenteras de enkätfrågor som jag använder för att mäta förekomst och utsträckning av hederskulturen och hedersrelaterat våld och förtryck.

Figur 3: Operationalisering av begreppet hederskultur

1.4 Avgränsning

På grund av att jag fick uppgiften att utföra denna undersökning sent på vårterminen 2011, har jag begränsat undersökningen till gymnasieskolor, årskurs 1 eller 2. Vivallaskolan i Örebro som är en grundskola, kontaktade mig och ville gärna vara med i enkätundersökningen eftersom man upplever hederskulturen i sin vardag. På grund av resursbrist kom särskolor och riksgymnasiet för döva och hörselskadade inte att tillfrågas om deltagande i undersökningen.

Intervjuerna med personal från skola, socialtjänst, polis och tjejjouren är begränsat till ett fåtal personer och framförallt endast i Örebro. Här är det viktigare med kvalitativa synpunkter från dessa informanter än kvantitativ representativitet. Jag har dessutom genomfört en djupintervju med ”Sara”, som lever i skyddat boende efter att ha utsatts för hedersrelaterat våld och förtryck.

2. Enkäten med ungdomarna

I följande kapitel presenteras enkäten som består av 31 frågor som berör bakgrundsinformation, respondentens uppfattning om tillåtelse att delta i olika skolaktiviteter, frihet på fritiden, partnerval samt bestraffningar om ungdomen har brutit mot familjens gällande kultur. Däremot kommer jag inte att presentera information såsom vilka ”grupper” eller ”kulturer” som är mest drabbade eller som uppvisar tecken av hederskulturen. Risken med att presentera religiösa, socioekonomiska eller/ och nationella upplysningar kan tendera till att förstärka fördomar och motverka förmågan att se helhetsperspektivet. Jag kommer att återkomma mer om detta under kapitel 4.

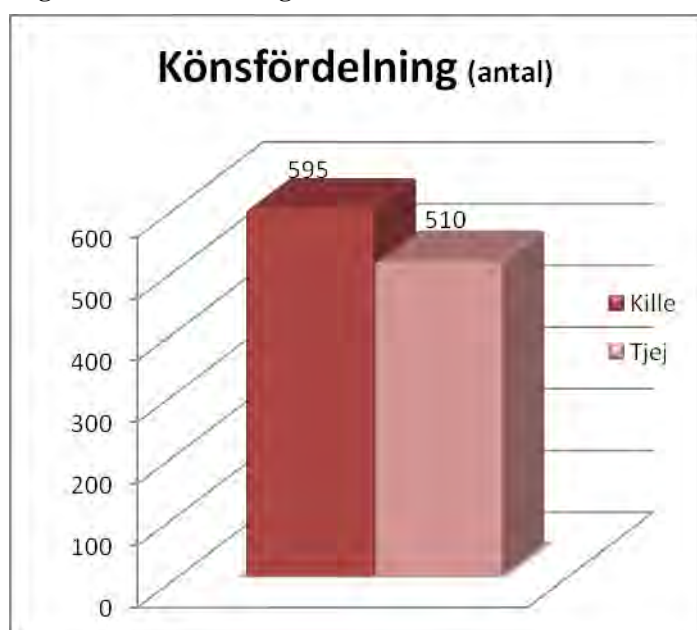
Antal respondenter varierar beroende på vilken fråga det berör då bortfall kan förekomma vid frågor av känslig karaktär. Samtliga tabeller och figurer är framställda via underlaget från enkätundersökningen som jag genomförde i skolorna i Örebro län.

2.1 Presentation av enkäten

Enkäten delades ut till 1200 elever men antal svar varierar då det finns dels selektivt bortfall: där elever har valt att bortse ifrån vissa frågor, samt allmänt bortfall: där elever har valt att inte besvara enkäten överhuvudtaget. I det följande kommer varje tabell att illustreras av en figur.

Här nedan kan vi ta del av 595 killar och 510 tjejer, vidare är 883 från Sverige medan 217 kommer ifrån ett annat land, se nedan för illustrerade diagram.

Figur 4: Könsfördelning

Figur 5: Nationell tillhörighet

2.2 Begränsningar avseende deltagande i skolaktiviteter

I tabellerna och figurerna här nedan kan vi ta del av vad ungdomar i Örebro län svarade på frågan kring huruvida de fick delta i diverse skolinslag. Samt vilka tider de var tvungna att infinna sig hemma.

Tabell 1: I hus stor utsträckning begränsas ungdomar av sina förmyndare vad gäller deltagande i skolinslag

Tillåts du att vara med på...?					
	Nej, aldrig	Sällan	Ofta	Ja, alltid	Totalt
Klassresa	2 %	3 %	3 %	92 %	100 %
Skolresa	2 %	2 %	2 %	94 %	100 %
Skolfest	2 %	3 %	7 %	88 %	100 %
Idrott när tjejer och killar har gemensam lektion	1 %	1 %	1 %	97 %	100 %
Idrott när tjejer och killar inte har lektion tillsammans	2 %	1 %	1 %	96 %	100 %
Simning när tjejer och killar badar tillsammans	5 %	1 %	2 %	92 %	100 %
Simning när tjejer och killar badar var för sig	2 %	1 %	2 %	95 %	100 %
Praktik	1 %	2 %	2 %	95 %	100 %
Sex och samlevnadsundervisning	4 %	2 %	3 %	91 %	100 %
Religionskunskap	2 %	2 %	2 %	94 %	100 %
Musikundervisning	2 %	1 %	2 %	95 %	100 %
Läsläsningsgrupp efter skoltid	2 %	1 %	3 %	94 %	100 %

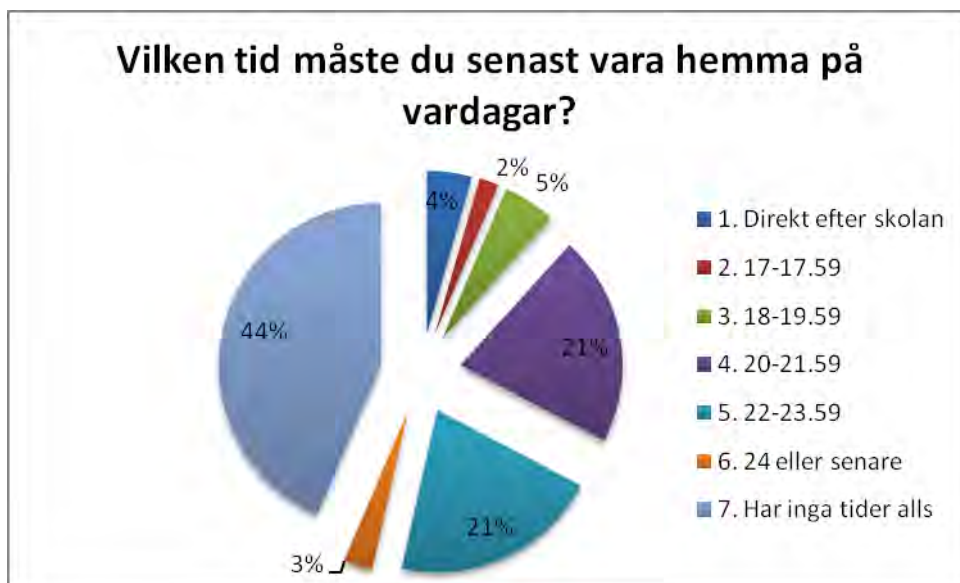
Kommentar 1: Svarsfrekvensen är ca 1078 av 1200

Tabell 2: Accepterar lärare elevernas frånvaro

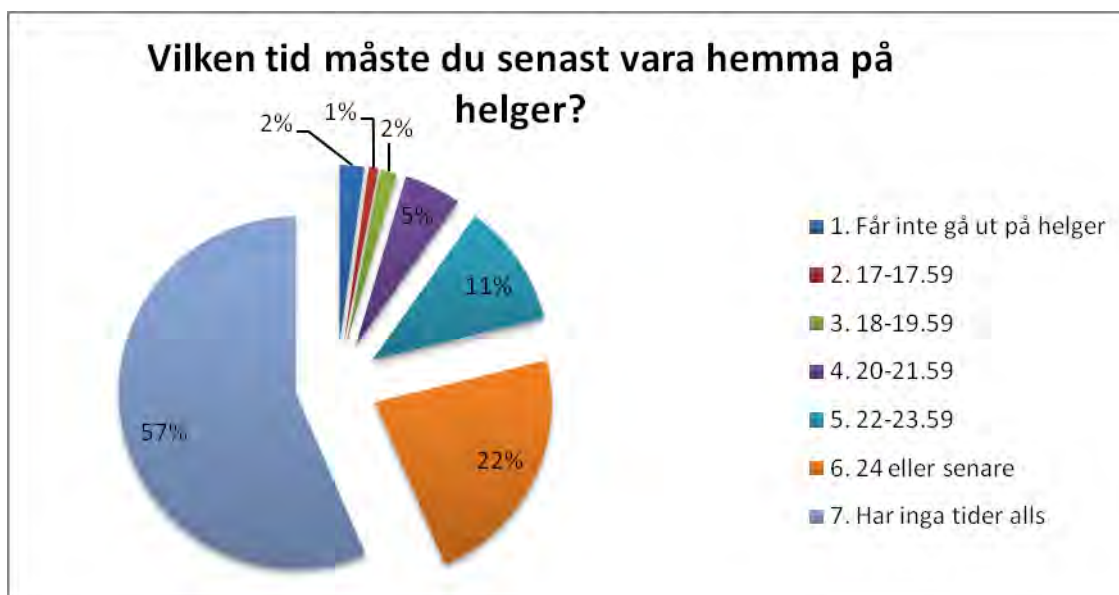
Accepterar dina lärare din frånvaro från följande skolinslag? (procent)					
	Nej, aldrig	Sällan	Ofta	Ja, alltid	Totalt
Klassresa	13 %	3 %	7 %	77 %	100 %
Skolresa	13 %	5 %	6 %	76 %	100 %
Skolfest	13 %	4 %	7 %	76 %	100 %
Idrott när tjejer och killar har gemensam lektion	14 %	6 %	5 %	75 %	100 %
Idrott när tjejer och killar inte har lektion tillsammans	16 %	6 %	3 %	75 %	100 %
Simning när tjejer och killar badar tillsammans	15 %	5 %	5 %	75 %	100 %
Simning när tjejer och killar badar var för sig	14 %	6 %	4 %	76 %	100 %
Praktik	15 %	6 %	4 %	75 %	100 %
Sex och samlevnadsundervisning	15 %	4 %	6 %	75 %	100 %
Religionskunskap	15 %	4 %	5 %	76 %	100 %
Musikundervisning	14 %	4 %	7 %	76 %	101 %
Lärläsningsgrupp efter skoltid	15 %	4 %	6 %	75 %	100 %

Kommentar 2: Svarefrekvensen är 224 av 1200

Figur 6: Vilken tid ungdomarna måste infinna sig på vardagar. Angett i procent

Kommentar 3: Svarefrekvens 1074 av 1200

Figur 7: Vilken tid ungdomarna måste infinna sig på helger. Angett i procent

Kommentar 4: Svarefrekvens 1092

Analys av 2.2

Vi kan således konstatera att det i denna tvärsnittsstudie förekommer ungdomar som upplever begränsningar. Dessutom kan vi troligen fastslå att det förekommer att lärare accepterar att elever inte deltar i obligatoriska skolaktiviteter, där gemensamma simningspass blandat med killar och tjejer samt sex och samlevnadsundervisning utmärker sig som mest. Däremot måste man ta hänsyn till svarefrekvensen i Tabell 2. Eftersom endast 224 av 1200 personer har svarat på frågorna kring lärarnas uppträdanden, kan man inte dra slutsatser med säkerhet kring om insatser krävs eller ifall detta enbart är undantag som vissa elever har upplevt. Alltså kan man inte säkert veta hur lärare hanterar ungdomarnas frånvaro och om det existerar ett reellt problem i denna fråga.

I figur 6 och 7 kan vi ta del av resultat där fyra respektive två procent av ungdomarna som inte får vistas ute på vardagar respektive helger. Vidare kan man se att 44 respektive 57 procent har angett att de inte har några tider att passa, vilket kan förvåna. Dessa siffror kan vara missvisande då ungdomarna kan ha missförstått frågan eller av en annan anledning angett detta svar, t.ex. att det outtalat inom familjen finns normer om när man ska komma hem som följs men som upplevs som att det ”inte” finns tider att passa.

2.3 Ungdomens erfarenheter av att ha kompisar.

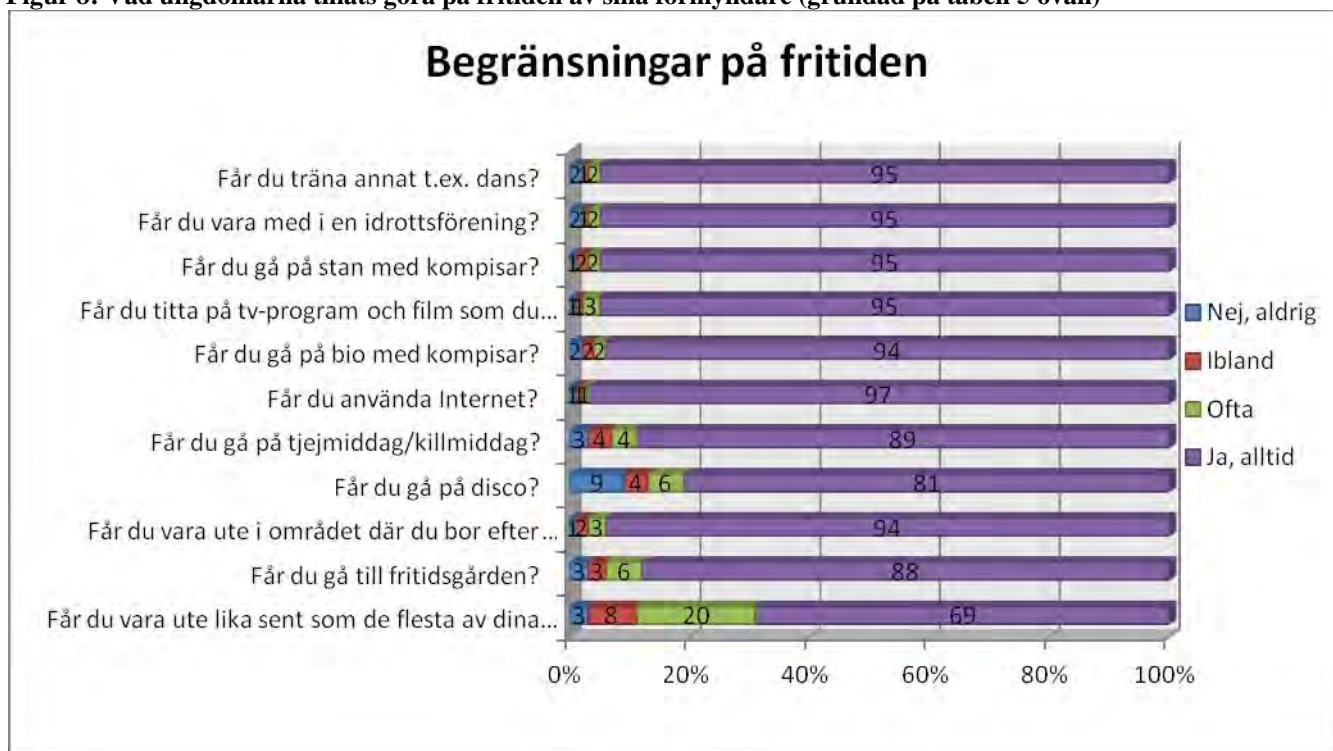
Följande fråga ställdes i syfte för att få en fördjupad förståelse för hur ungdomarna upplever sin fritid, vad de får göra eller vari begränsningarna återfinns. Tabell 5 här nedan bistår oss med den informationen.

Tabell 3: Begränsningar på fritiden i procent

Vad får du göra för dina föräldrar/ andra vuxna som du bor tillsammans med? (procent)					
	1. Nej, aldrig	2. Ibland	3. Ofta	4. Ja, alltid	Summa
Får du vara ute lika sent som de flesta av dina klasskompisar?	3 %	8 %	20 %	69 %	100 %
Får du gå till fritidsgården?	3 %	3 %	6 %	88 %	100 %
Får du vara ute i området där du bor efter skoltid?	1 %	2 %	3 %	94 %	100 %
Får du gå på disco?	9 %	4 %	6 %	81 %	100 %
Får du gå på tjejmiddag/killmiddag?	3 %	4 %	4 %	89 %	100 %
Får du använda Internet?	1 %	1 %	1 %	97 %	100 %
Får du gå på bio med kompisar?	2 %	2 %	2 %	94 %	100 %
Får du titta på tv-program och film som du själv väljer?	1 %	1 %	3 %	95 %	100 %
Får du gå på stan med kompisar?	1 %	2 %	2 %	95 %	100 %
Får du vara med i en idrottsförening?	2 %	1 %	2 %	95 %	100 %
Får du träna annat t.ex. dans?	2 %	1 %	2 %	95 %	100 %

Kommentar 5: Svarefrekvensen är i genomsnitt 1065 av 1200

Figur 8: Vad ungdomarna tillåts göra på fritiden av sina förmyndare (grundad på tabell 5 ovan)

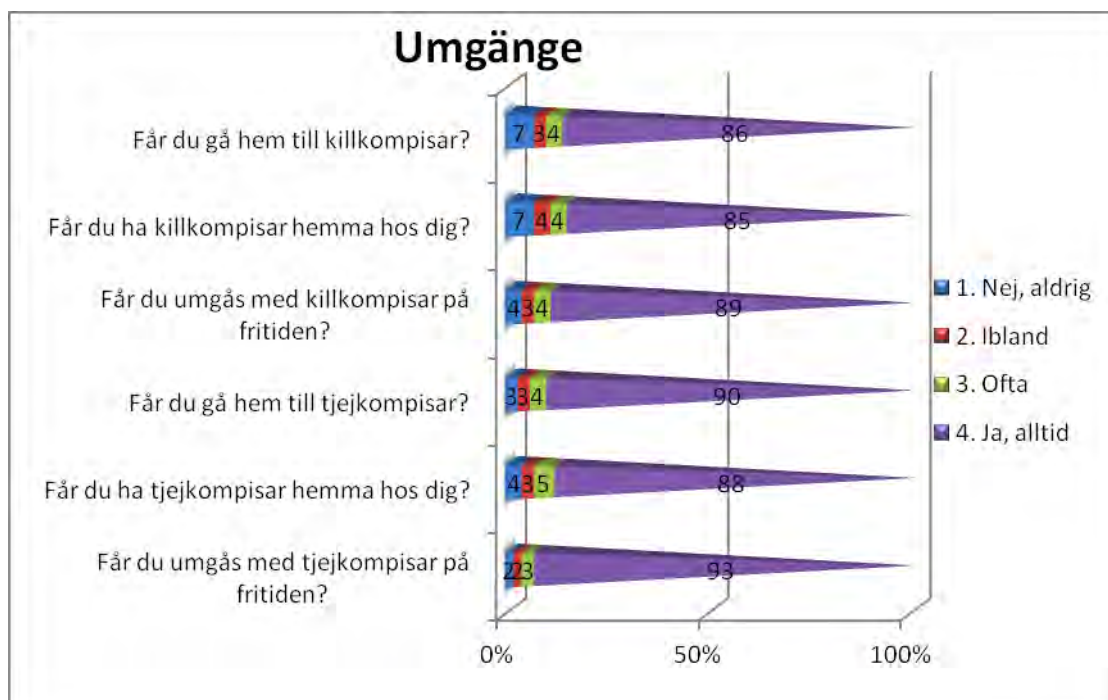

Tabell 4 Vilka förmyndarna inte tillåter ungdomarna att umgås med

Vilka får du umgås med på fritiden för dina föräldrar/ andra vuxna som du bor tillsammans med?					
	1. Nej, aldrig	2. Ibland	3. Ofta	4. Ja, alltid	Summa
Får du umgås med tjejkompisar på fritiden?	2 %	2 %	3 %	93 %	100 %
Får du ha tjejkompisar hemma hos dig?	4 %	3 %	5 %	88 %	100 %
Får du gå hem till tjejkompisar?	3 %	3 %	4 %	90 %	100 %
Får du umgås med killkompisar på fritiden?	4 %	3 %	4 %	89 %	100 %
Får du ha killkompisar hemma hos dig?	7 %	4 %	4 %	85 %	100 %
Får du gå hem till killkompisar?	7 %	3 %	4 %	86 %	100 %

Kommentar 6: Svarsfrekvens i genomsnitt 1060 av 1200

Figur 9: Begränsningar avseende val av umgänge

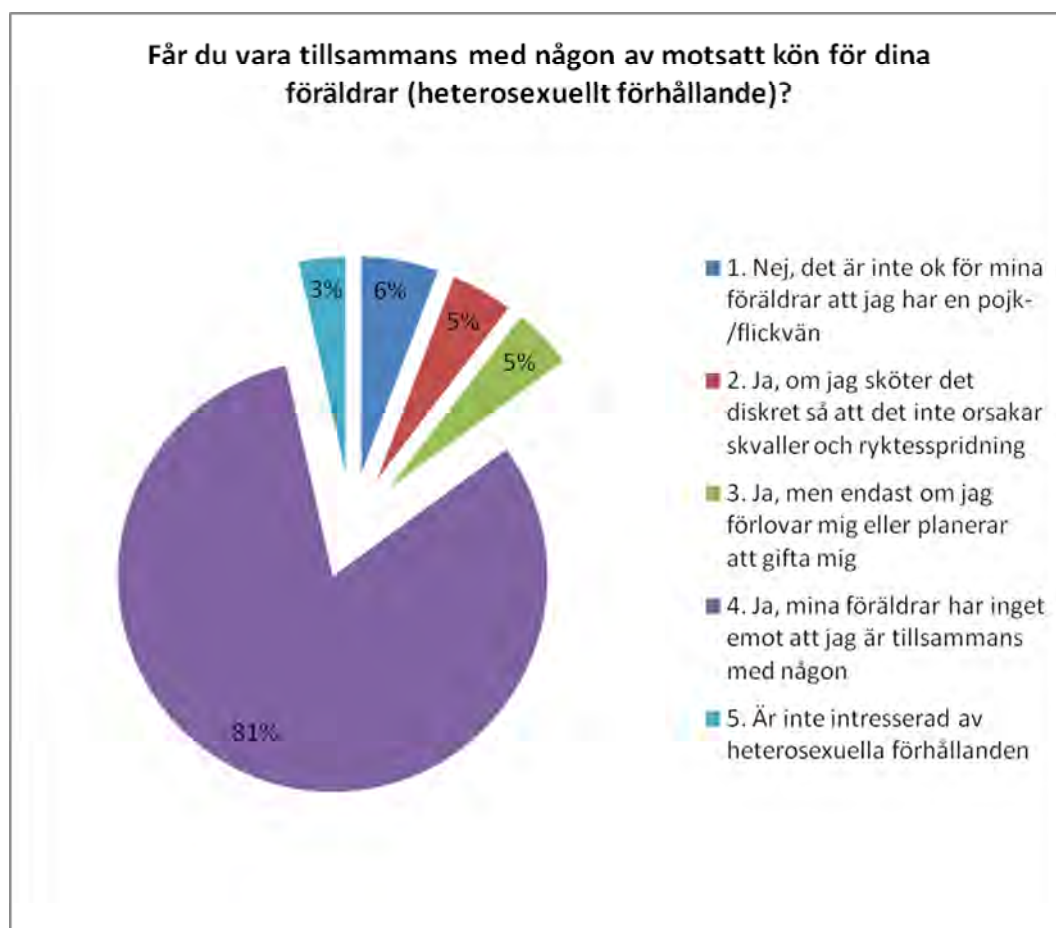
Analys av 2.3

I tabell 3 kan vi utläsa att 9 procent anger att de inte får gå på disco. 7 procent av ungdomarna anger att de varken får gå hem till killkompisar eller ta med sig killkompisar hem.

2.4 Ungdomens erfarenheter av att ha kärleksförhållanden

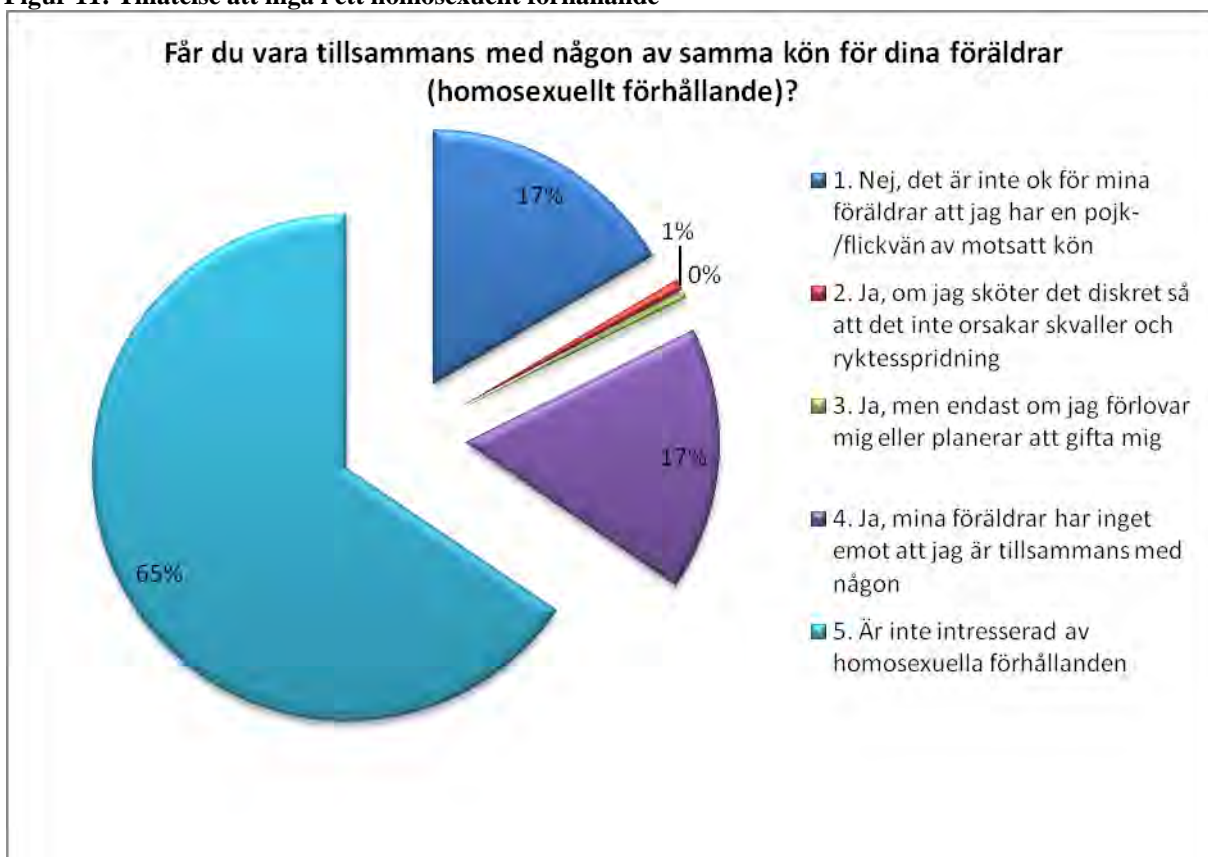
I följande avsnitt får vi ta del av svar som berör om ungdomarna får vara i hetero-, eller homosexuella förhållanden, om de måste vänta med sex tills de har gift sig samt om de får bestämma själv vem de ska gifta sig med.

Figur 10: Tillåtelse att ingå i ett heterosexuellt förhållande.

Kommentar 7: Svarsfrekvens 1056 av 1200

Figur 11: Tillåtelse att ingå i ett homosexuellt förhållande

Kommentar 8: Svarsfrekvens 1050 av 1200

Figur12: Sexuell frihet

Kommentar 9: Svarsfrekvens 1059 av 1200

Figur 13: Partnerval

Kommentar 10: Svarsfrekvens 1062 av 1200

Analys av 2.4

I figur 10 ser vi att 6 procent av ungdomarna inte får vara i ett heterosexuellt förhållande, detta kan jämföras med i figur 11 där 17 procent inte får vara i en homosexuell relation. I figur 12 kan vi utröna att 19 procent instämmer samt instämmer absolut i påståendet att man ska vara oskuld när man gifter sig. Vidare kan man i figur 13 utläsa att 2 procent anger att det är föräldrarna som utser äktenskapspartner. Med andra ord påvisar den här rapporten att 2 procent av ungdomarna uppger att detta kan röra sig mer eller mindre om äktenskapstvång. Ytterligare 2 procent anger att föräldrarna utser äktenskapspartner men att de har möjlighet att säga nej.

2.5 Ungdomarnas erfarenheter av sanktioner

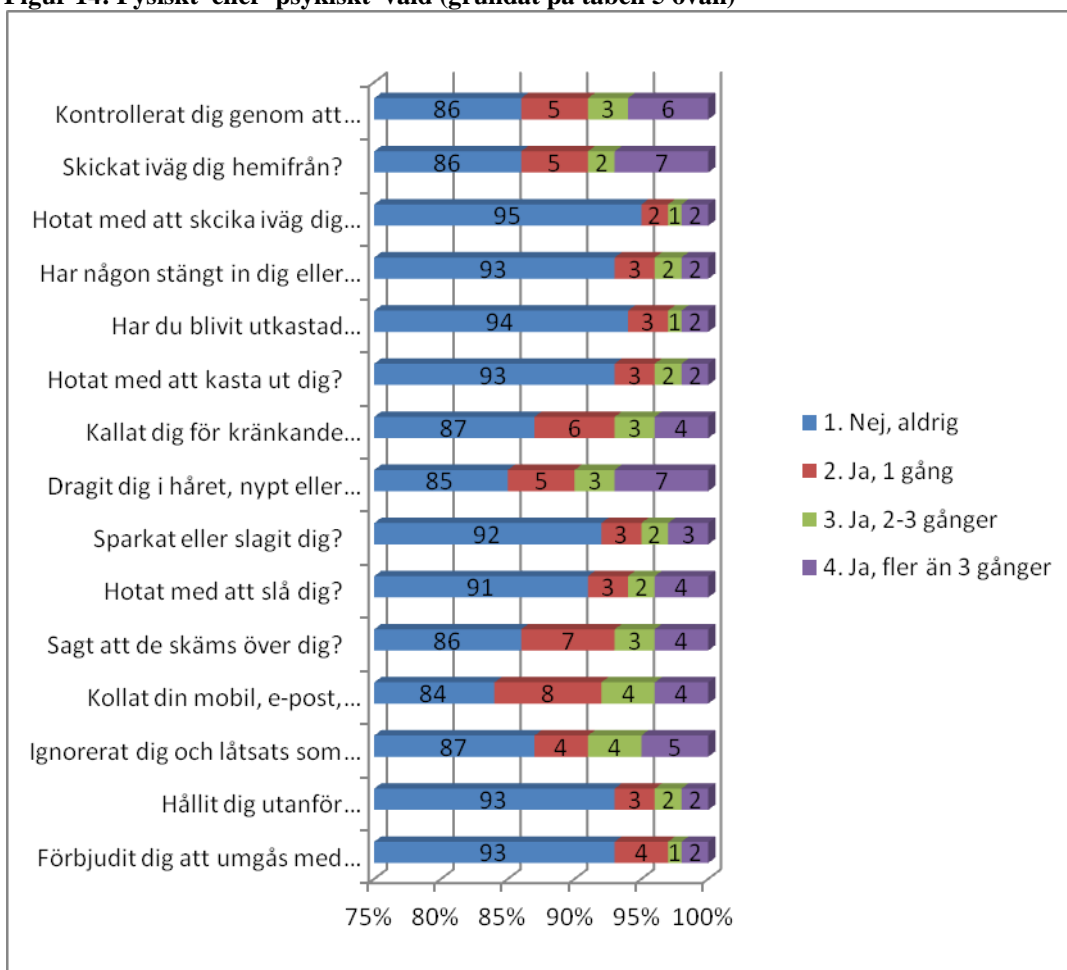
I följande kapitel får vi en närmare inblick kring frågor såsom om ungdomarna har varit utsatta för fysisk eller fysisk misshandel, hur ofta och vem som var förövaren.

Tabell 5: Ungdomarnas erfarenhet av fysiskt eller psykiskt våld

Fysisk eller/ och psykiskt våld					Summa
	1. Nej, aldrig	2. Ja, 1 gång	3. Ja, 2-3 gånger	4. Ja, fler än 3 gånger	
Förbjudit dig att umgås med någon som du är/ har varit kär i?	93 %	4 %	1 %	2 %	100 %
Hållit dig utanför familjegemenskapen ?	93 %	3 %	2 %	2 %	100 %
Ignorerat dig och låtsats som att du inte finns (t.ex. inte pratat med dig under en eller flera dagar)?	87 %	4 %	4 %	5 %	100 %
Kollat din mobil, e-post, dagbok, din väska eller ditt rum mot din vilja?	84 %	8 %	4 %	4 %	100 %
Sagt att de skäms över dig?	86 %	7 %	3 %	4 %	100 %
Hotat med att slå dig?	91 %	3 %	2 %	4 %	100 %
Sparkat eller slagit dig?	92 %	3 %	2 %	3 %	100 %
Dragit dig i håret, nypt eller spottat på dig?	85 %	5 %	3 %	7 %	100 %
Kallat dig för kränkande saker (t.ex. idiot, värdelös, hora, bög)?	87 %	6 %	3 %	4 %	100 %
Hotat med att kasta ut dig?	93 %	3 %	2 %	2 %	100 %
Har du blivit utkastad hemifrån?	94 %	3 %	1 %	2 %	100 %
Har någon stängt in dig eller låst in dig mot din vilja?	93 %	3 %	2 %	2 %	100 %
Hotat med att skicka iväg dig hemifrån (t.ex. skicka dig till andra släktingar som bor i annan stad eller land)?	95 %	2 %	1 %	2 %	100 %
Skickat iväg dig hemifrån?	86 %	5 %	2 %	7 %	100 %
Kontrollerat dig genom att skicka syskon efter dig eller ringt till din mobil hela tiden?	86 %	5 %	3 %	6 %	100 %

Kommentar 11: Svarefrekvensen är i genomsnitt 1044 av 1200

Figur 14: Fysiskt eller psykiskt våld (grundat på tabell 5 ovan)

Kommentar 12: Axlarna här ovan har krympts och börjar vid 75 % -nivån.

Tabell 6:Förövaren

Gärningsman	
Mamma	30 %
Pappa	29 %
Bror	11 %
Syster	9 %
Styvmamma	2 %
Styv pappa	2 %
Styvbror	1 %
Styvsyster	1 %
Av annan kvinnlig släkting	4 %
Av annan manlig släkting	8 %
Av annan vuxen som du bor med	3 %
Totalt	100 %

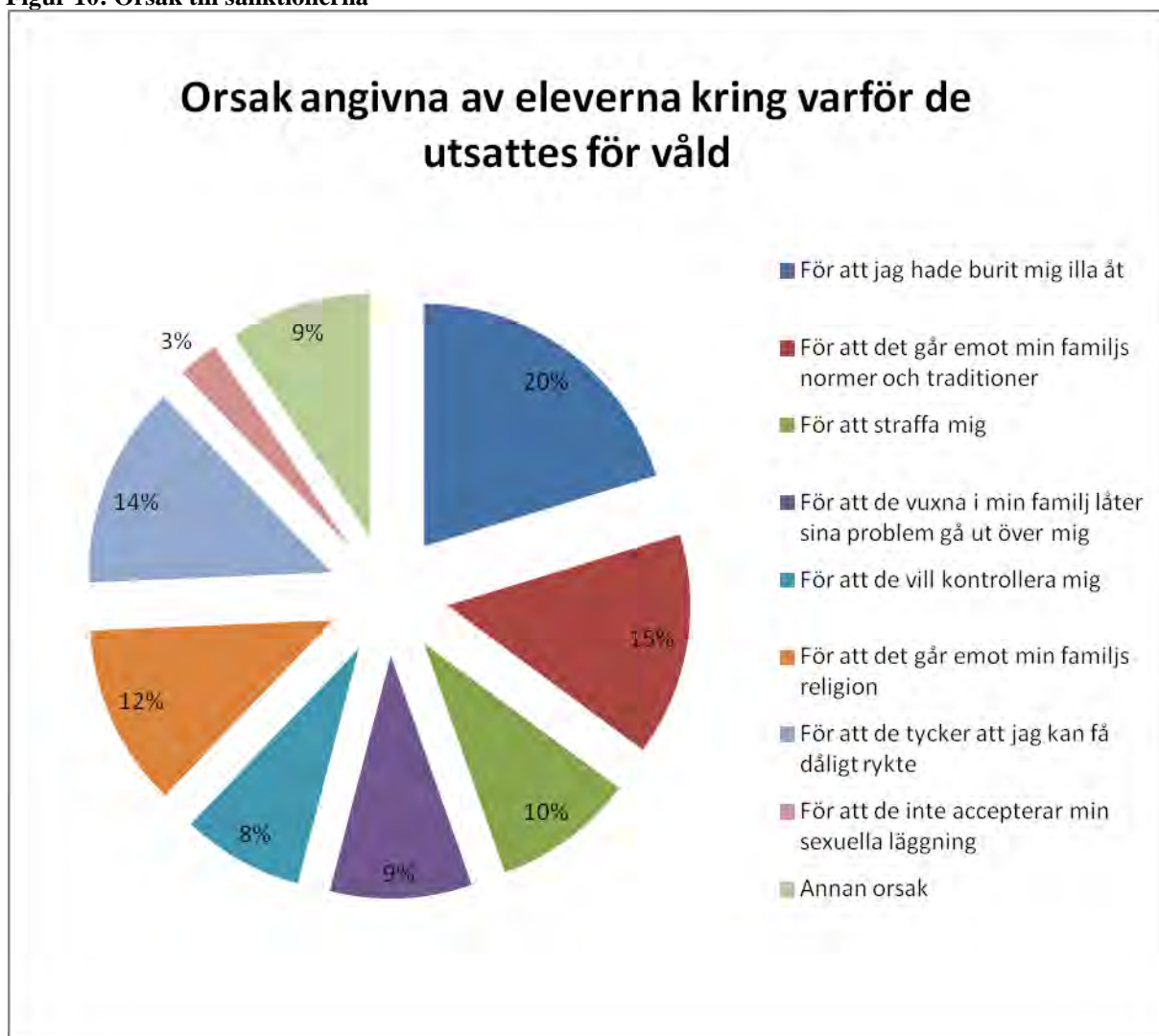

Tabell 7: Orsaker angivna av eleverna till varför de har varit utsatta för misshandel

Orsak för misshandeln	Procent
För att hindra mig från att göra något som inte är bra för mig	26 %
För att jag hade burit mig illa åt	15 %
För att det går emot min familjs normer och traditioner	11 %
För att straffa mig	7 %
För att de vuxna i min familj låter sina problem gå ut över mig	7 %
För att de vill kontrollera mig	6 %
För att det går emot min familjs religion	9 %
För att de tycker att jag kan få dåligt rykte	10 %
För att de inte accepterar min sexuella läggning	2 %
Annan orsak	7 %
Totalt	100 %

Kommentar 13: Svarsfrekvensen är 416

Figur 10: Orsak till sanktionerna

Analys av 2.5

Om man adderar samtliga ja-alternativ och dividerar med antal frågor får man ett medelvärde på cirka 10 procent. Det vill säga cirka 10 procent av ungdomarna har vid ett eller flera tillfällen blivit utsatta för någon form av fysiskt eller psykiskt våld. Vidare kan vi utläsa att eleverna svarar att det är främst föräldrarna som utövar detta fysiska eller psykiska våld, men att även andra familjemedlemmar kan bidra. Orsakerna tycks fluktuera mellan inte acceptera, vilja kontrollera eller att vilja korrigera eller bestraffa ett ”dåligt” uppträdande med mera.

3. Intervjuerna med skola, socialtjänst, polis, vården och tjejjouren

Här nedan följer några intervjuer genomförda med olika personer som delger sin erfarenhet och sin expertis kring hedersrelaterat våld och förtryck. Där vi får ta del av en ögonblicksbild av hur man på ett operativt sätt kommer i kontakt med hedersrelaterat våld och förtryck och hur man arbetar med dessa frågor.

3.1 Vivallaskolan

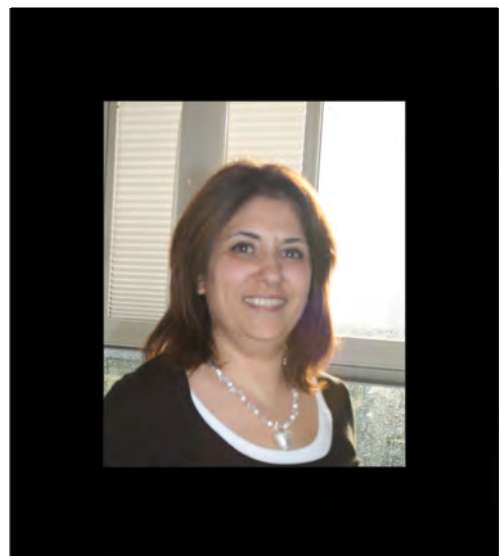
Azita Iranipour, skolkurator på Vivallaskolan, betonar hur viktigt det är att all personal på skolan får kunskap och skapar sig en vidare förståelse inför hederskontexten och vad det innebär för ungdomarna.

Hon menar att det inte kan hänga på en individ i verksamheten, chansen att upptäcka att ungdomar far illa ökar om fler individer är inkopplade.

Hon är av den åsikten att hedersproblematiken är en form av maktutövning. Där mannen fastställer sin tydliga roll gentemot den övriga familjen genom att kontrollera kvinnans sexualitet. Som kurator på Vivallaskolan stöder Iranipour dagligen på olika tecken på begränsningar i ungdomarnas livsutrymme utifrån en hederskontext.

Samtidigt finns det flera allvarliga fall där ungdomarna utsätts för både hot och våld. Hon menar att för att ha en möjlighet att upptäcka och åtgärda problemen måste man bli bra på att upptäcka olika tecken som tyder att ungdomarna far illa: "om man inte vet vad det är man letar efter, hur kan man då upptäcka det?". För att kunna upptäcka denna typ av kultur måste man först kunna dechiffrera koder. Detta kan man enligt Iranipour göra genom att dels utbilda samtlig personal på skolan men även arbeta direkt med ungdomarna. Genom t.ex. diskussionsgrupper om mänskliga rättigheter,

Bild 1: Azita Iranipour

manlighet/kvinnlighet och svenska lagstiftningen. Vidare genom olika teatergrupper som kan fånga upp komplexiteten som många brottas med vad gäller att leva i hederskontexten. Alltså att definiera eller ge "hedern" ett ansikte.

Utbildning för personalen bör täcka in grundförståelse för de mekanismer som styr familjer med hedersnormer. Hur den är knuten till flickans sexualitet och/eller pojakens skyldighet att kontrollera. Iranipour menar att om en ungdom skolkar så är inte första steget att kontakta föräldrarna utan att faktiskt inleda dialog med ungdomen och ta reda på anledningen till personens frånvaro. Tecken på att man kanske har stött på att ungdomen är begränsad utifrån hederstänkande kan tänkas vara: skolk,

klädbyte och smink vid ankomst till skolan och sen återbyte vid avfärd, frånvaro vid skolaktiviteter, studieresultat, nedstämdhet, depression, humörsvängningar etc. Dessa är alltså tecken på att ungdomens vilja har kolliderat med familjens normsystem. hon fortsätter med att berätta att det var tack vare Länsstyrelsen som Vivallaskolan kunde finansiera projekt för att öka medvetandet hos ungdomarna med hjälp av fångslände teatergrupper.

Iranipour förklarar att Vivallaskolan har en policy att när det föreligger tydliga tecken på att ett brott har begåtts mot en ungdom göra en socialtjänstsanmälan men även en polisanmälan. Iranipour

"... ungdomen får en mer rättvis bedömning när polisen kopplas in"

förklarar att hon upplever att det blir ett annat perspektiv när polisen kopplas in och ungdomen får en mer rättvis bedömning utifrån det han/hon har varit utsatt för. Hon menar att hon förstår socialtjänstens svåra situation där man måste utgå från socialtjänstlagen, men det är viktigt att ungdomen känner förtroende för myndigheter.

Det Iranipour eftersöker är ett ökat samarbete med socialtjänsten för att kunna förbättra ungdomarnas trygghet i den svåra situation de befinner sig i. Hon menar att ungdomarna ibland bemöts av misstänksamhet. Vissa handläggare har en benägenhet att inta ett

"... om en ungdom skolkar är första steget inte att kontakta föräldrarna utan att inleda en dialog"

större föräldra-, än barnperspektiv. Dessa ungdomar mister förtroendet för en myndighet som förväntas ha ett barnperspektiv samt vara objektiva bedömare.

3.2 Vården

Ungdomsmottagningens främsta syfte är att främja fysisk och psykisk hälsa samt bistå ungdomar med professionell hjälp vid deras identitetsutveckling¹². Att utgå från barnens väl och ve kan hamna i konflikt med uppgiften att informera föräldrarna om aktuella händelser. Men Lilian Olander, barnmorska på Knuffens ungdomsmottagning i Örebro, anser att FN:s barnkonvention bör vara vägledande vid hantering av delikata ärenden, där barnens bästa bör vara det som avgör hur man agerar.

Olander menar att man inte kan arbeta kortsiktigt och uppnå några omedelbara resultat utan att när det gäller hedersrelaterade frågor så bör man arbeta på ett långsiktigt sätt via kunskapsspridning.

Men där personalen är i behov av en kontinuerlig fortbildning för att upprätthålla en hög standard.

Vidare menar Olander att man måste skapa en förståelse för termen ”oskuld” samt den allmänna föreställningen om ”bröllopsnatten och blödnigen”. Alltså att man vid penetrering ska bör blöda om man är

¹² Ungdomsmottagningen, kort verksamhetsbeskrivning.

oskuld, hon menar att det inte nödvändigtvis behöver korrelera, utan hon säger att endast 4 av 10 kvinnor blöder. Vidare förklarar hon att Örebro läns landsting inte rekonstruerar mödomshinnor, det vill säga att återge tjejer sin oskuld, då det inte finns någon garanti för blödning trots operation. Hon nämner ”Hymen shop” där man kan rekonstruera mödomshinnan och ”återfå” sin oskuld på ett artificiellt sätt för att framstå som oskuld.

”1.Får du göra vad du vill?

1. Hur ser det ut i din familj?

2. Upplevs det som du är begränsad?”

Olander menar att de ungdomar som inte vill utnyttja Knuffens sms tjänst kan vara begränsade. Detta kan bli en möjlig ingång för att uppmärksamma ungdomen och deras livssituation. Hon råder sina kollegor som innehar likartade tjänster att ställa obekväma frågor och att vara lyhörda. Vidare menar hon att trots att Knuffens arbetsstyrka har fått en grundutbildning samt uppföljning på det, tycker hon att man skulle kunna förbättra dels samarbetet med övriga organisationer samt att även göra en polisanmälan förutom en socialtjänstanmälan vid behov.

3. 3 Örebro kommun

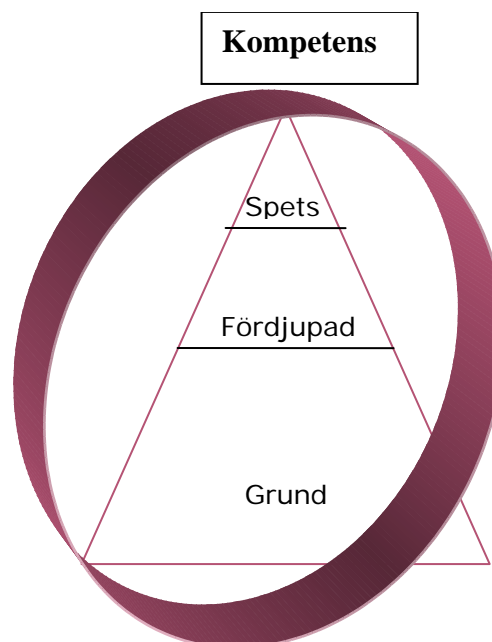
Under hösten 2008 inleddes diskussioner i Örebro kommun om att påbörja ett samarbete med landstinget, polisen och åklagarmyndigheten för att minska hedersproblematiken. Örebro kommun ville tydligt markera att man tar avstånd från hedersrelaterat våld och förtryck. Detta utkristalliserades i en önskan om en konkret handlingsplan vilket tog sin avstamp ur en programförklaring som sammanfattade viktiga utgångspunkter och målområden¹³. För att kunna upptäcka och motverka hedersrelaterad våld och förtryck måste man ha en förståelse dels för komplexiteten men även för signaler och beteenden. I programförklaringen förklarade man att de delmoment/målområden man skulle fokusera på var: förebyggande arbete, utbildning, uppmärksamhet, bemötande, särskilda insatser samt uppföljning¹⁴. Handlingsplanen återfinns hos kommunstyrelsen för ett beslutsfattande.

¹³ Örebro kommun, 2009, Programförklaring – Hedersrelaterat våld och förtryck. S. 2

¹⁴ Ibid. S.3

Ingrid Nyström, rådgivande expert inom socialförvaltningen, anser att personal inom socialförvaltningen är relativt bra på att hantera hedersrelaterade ärenden. Sex personer inom förvaltningen har spetskompetensutbildning och är med i Länsstyrelsens resursgrupp. Resursgruppens medlemmar kan utgöra en stödfunktion för sina medarbetare i mån av tid. I frågan kring om det är möjligt att inneha en expertgrupp som utreder hedersrelaterade fall svarar Nyström att pga. av den omfattning och spektrum socialsekreterare måste arbeta med finns det inga möjligheter att tillsätta en expertgrupp som enbart handlägger dessa ärenden.

Figur 27: Kompetensen i socialtjänsten med sex personer som finns till som stöd.

Vidare berättar Nyström att det pågår insatser för samtliga anställda inom socialtjänsten med syfte att diskutera och säkerställa gott bemötande. Hon anser att socialtjänsten ibland får kritik som inte är befogad och att de ibland får ta på sig mer än vad de borde. Hon förklarar att handlingsplanen

” Socialtjänsten får ibland kritik som inte är befogad och ibland får vi ta på oss mer än vad vi borde.”

tydligt klargör att det inte enbart är socialtjänsten som har ansvar för hedersrelaterade frågor och anser att det är viktigt att samtliga myndigheter tar sitt ansvar. Nyström menar att det som socialtjänsten konkret kan göra i form av förebyggande insatser är att vara lyhörd för var problematiken finns, att på olika sätt och i olika sammanhang informera om så kallade hedersfrågor och att medverka i relevanta samverkansgrupper. Viktiga forum för hedersfrågor är socialtjänstens arbete i familjecentraler och i föräldrastödsgrupper. Hon betonar att verktygen som socialtjänsten måste arbeta med inte är kompatibla med hedersrelaterade fall, då dessa oftast är otillräckliga. Nyströms uppfattning är att placeringar i skyddat boende inte alltid är någon permanent lösning då ungdomens saknad efter det

bekanta brukar bli överhängande. Slutligen avslutar hon med att poängtera att ingen grund skapas för ett gemensamt samarbete om det enda som görs är att kritisera socialtjänsten. För att kunna förbättra arbetet och komma åt hedersproblematiken måste man kommunicera mer och strida mindre.

Figur 18: Tjejjourens logotyp

3.4 Tjejjouren

www.tjejjouren.se är ett samarbete mellan Sveriges samtliga tjejjourer berättar Malin Tilling, projektledare på tjejjouren. Som bakgrund man nämna att Tilling själv arbetat operativt på tjejjour i tre år. Vidare berättar Tilling att hon

kan
har
en

arbetar som utbildningssamordnare för tjejerna så att de får en förståelse för hur de ska kunna hjälpa samt besvara frågor kring heder. Hon betonar hur viktigt det är för tjejjouren att uppmärksamma tjejer som lever i en hederskultur. Där utbildningen består av dels fördjupad förståelse för normsystemet samt patriarkala pyramider. Men även en mer praktisk del där man använder sig av fall från frågelådan och konkretiserar dem. Detta för att motverka och avdramatisera arbete som berör hederskontexten

Hon nämner att tillvägagångssättet eller kontaktmöjligheten går via en frågelåda. Enligt Tilling är tjejernas uppgift på jouren att uppmuntra, hjälpa till att kartlägga problemen, förmedla ungdomarnas rättigheter samt vägleda eller fungera som en vägvisare i den ”djungel” som myndighetskontakt kan bestå av.

Genom att få ventilera och uttrycka den känsla av olust som tjejerna har, får de en chans att uttrycka sina tankar anonymt – menar Tilling. En möjlighet att få en bekräftelse på att det inte alltid ungdomarnas fantasi som rusar i väg med de, utan att i vissa lägen sker det övertramp som bör ses över.

Den stora personalomsättningen försvårar att behålla en jämn nivå av den kunskap som behövs för det frivilliga jobb som tjejerna på tjejjouren utför. Hon menar att nya volontärer måste utbildas och erfarenheten kan fluktuera.

Figur 19: Tjejjourens logotyp

är

Tilling efterlyser ett ökat samarbete med samtliga instanser: skolan, socialtjänsten etc. Hon menar att den kompetens, tjänster och erfarenhet kring hedersrelaterade frågor bör i en större utsträckning kombineras för att få en heltäckande bild av vad som sker med ungdomen. Dessutom tycker hon att myndigheterna måste lära sig snabbt hur man agerar i hedersrelaterade fall, för att det är ungdomen som får betala det höga priset när man gör ett misstag. Slutligen sammanfattar Tilling med att beskriva tjejjouren som hjälp till självhjälp, där man är försiktig med att ge praktiska råd .

3.5 Virginskaskolan

Peter Strand, kurator på Virginska skolan, återger att han kom i kontakt med hedersrelaterat våld och förtryck när han började på Individuella programmet och på IVIK. Programmet för nyanlända som läser svenska som huvudämne, nuvarande Språkintröduktion. Tillsammans med en insatt och kunnig kollega, Behroz Kurdiahmadi, började ett arbete med inriktning att upptäcka och förhindra hedersrelaterat våld och förtryck. Det har som syfte att informera och utbilda personal, elever och deras nätverk i frågor om demokrati, jämställdhet och genus. Bl.a. används Forumteater, kill- och tjejgrupper, föreläsningar m.m.

”...hedersproblematiken inte är tillräckligt uppmärksammasd”

Strand upplever att hedersproblematiken inte är tillräckligt uppmärksammasd utan menar att relativt många elever är ”drabbade” på olika sätt. Risk för att giftas bort mot sin vilja, skickas iväg till sina släktingar i hemlandet för att korrigera ett beteende, utsatta för olika tvångs och inskränkande handlingar, hot etc. Han befarar att ett allvarligt fall kommer att krävas innan man i Örebro nyktrar till och inser allvaret i frågan.

”Ska ett allvarligt fall inträffa innan man nyktrar till i Örebro?”

Han anser att man behöver föra upp frågorna på agendan, för att skapa en förståelse och nollacceptans för all form av förtryck och våld gjorda i hederns namn. Det finns tyvärr allt för många som anser att detta är en marginell företeelse eller är en svår och komplicerad fråga som man inte ”skall prata så mycket om”, förklarar Strand. Han menar dessutom att man från kommunens sida har tagit alldeles för lång tid på sig för ett tydligt och klarlagt handlingsprogram. Han tycker att programförklaringen förvisso är ambitiös, men menar att programförklaringen färdigställdes 2009 och två år senare så är handlingsplanen inte ens godkänd.

Dessutom garanterar inte handlingsplanen att det får genomslag i verksamheterna runt om, om man inte ställer krav på förvaltningscheferna.

”...tillsätt en specialutbildad grupp inom socialtjänsten”

Strand anser att socialtjänsten bör ha en specialutbildad grupp som kan kopplas in som stöd när man handlägger ärenden som har hederskaraktäristiska drag. Där nämner han POSOM¹⁵-gruppen, psykiskt och socialt omhändertagande, som ett exempel. En grupp som handleder handläggare som inte har erfarenheter av problemet.

Skolan är idag den verksamhet som oftast upptäcker och som ska förebygga med hjälp av socialkurativa insatser. Här är det viktigt att man underlättar kommunikation, i viss mån sekretess och meddelarskyldighet med socialtjänsten. Det tar ofta lång tid innan en ung människa som är utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck lättar sitt samvete. Det är en lång process att upprätta ett förtroendefullt sammanhang avslutar Strand.

3.6 Pihlskolan

För ungefär sju år sedan upptäckte lärarna på introduktionsprogrammet (dåvarande individuella programmet) att hedersrelaterat våld och förtryck pågick i Hällefors. Flera av eleverna uppvisade tydliga tecken på att de inte mårde så bra. Så småningom blev situationen ohållbar för några av eleverna. Det framkom att de var bortlovade och att de försökt säga nej hemma, men familjen hade svårt att säga ifrån eftersom släkten från utlandet ringde och ”tjatade”. Ungdomarna som var myndiga, var förtvivlade. Därför kontaktade Jessen kvinnohuset i Örebro som tipsade om Kruton, stöd och utvecklingscenter för flickor/unga kvinnor med utländsk härkomst. Av Kruton fick Jessen handledning om hur hon skulle samtala med dem drabbade eleverna så att de kunde tänka igenom sin situation och förstå hur deras val skulle komma att påverka deras framtid.

¹⁵ http://www.krisinformation.se/web/Pages/Page_____11251.aspx

Hon återger en händelse då en ungdom lurades att följa med till hemlandet för att bli bortgift och när ungdomen insåg vad som höll på att hända lyckades hon kontakta Jessen. Därefter tog Jessen kontakt med Socialtjänsten men då ungdomen var över 18 år stod dessa handfallna. Därför tog hon kontakt med Kruton och Utrikesdepartementet. Omständigheterna slutade mindre lyckligt då ungdomen så småningom kom hem till Sverige, men inte utan att denne fått betala ett högt pris i form av tvångsgifte och känslomässiga ärr. Detta äktenskap visade sig ta till våldsamma ytterligheter och polisen blev inkopplad och under lång tid befann sig ungdomen på ett skyddat boende.

Introduktionsprogrammet på Pihlskolan arbetar medvetet med demokratifrågor i så många sammanhang som möjligt, intentionen är att starta diskussioner och ge ungdomarna en möjlighet att komma underfund med vad demokrati betyder för människors situation.

Vidare har hon medverkat till att initiera ett antal kompetenshöjande utbildningsdagar i kommunen, där personal från skolor, socialtjänst, polisen, folkhögskolan, SFI med flera bjudits in till föreläsningar kring hedersrelaterat våld och förtryck. Ett av dessa utbildningstillfällen har varit Sharafs Hjältars föreläsning om heder med efterföljande diskussionsgrupper. Den föreläsningen var huvudsakligen riktad till elever från grundskolan, gymnasiet, SFI, komvux och folkhögskolan, men personal från olika verksamheter var också inbjudna.

Arbetet för att upptäcka och minska den hedersrelaterade problematiken i kommunen kommer att fortsätta. Just nu finns några ofärdiga tankar kring utbildning av förskolepersonal. Det finns också tankar kring att använda delar av Rädda Barnens metod ”Det handlar om kärlek”.

3.7 Polisen

Fredrik Malm, gruppchef för poliskontoret i Vivalla, delger sin erfarenhet av hedersrelaterade tecken.

Såsom tjejernas förbud mot att umgås på fritidsgården eller att gå ut efter mörkret. Vidare återger han händelser där kvinnor kör bilen men trots det är det männen som för talan gentemot polisen. Malm menar att han inte har stött på något hedersrelaterat våld men kulturen upplever han så gott som dagligen. Andra tecken på att det rör sig om en hederskultur är brödernas uppgift att vakta systrarna.

Figur 21: Polisen

Marie Gustafsson, utredare, menar att det inte är så lätt att upptäcka att det rör sig om hederskontext då detta är ett dolt problem och polisen inte har access i alla världar. Vissa omgivningar är slutna av naturliga skäl och för att komma åt dem bör skolan och föreningarna inneha ett större och mer aktivt ansvar.

Katarina Emlund, brottsoffersamordnare, påpekar att när det föreligger misstanke om hedersrelaterat våld så ska man inte dra sig för att anmäla. Emlund menar att får man in många anmälningar på en och samma person byggs det upp en misstankegrund och man kan gå tillbaka i anteckningarna för att följa händelseförloppet på ett annat sätt än när man inte är inkopplad och inte vet att det existerar ett bekymmer.

En grundutbildning i hedersrelaterat våld och förtryck har genomförts för samtlig personal som i sin tjänst kan komma i kontakt med det. Utbildningen hölls av en polis som i sin tur fått spetskompetensutbildning och utbildningsmaterial via Länsstyrelsens resursgrupp. Utöver det har det varit sporadiska utbildningssatsningar.

Enligt Emlund har polis i yttre tjänst med sig ett åtgärdskort som täcker in det man bör tänka på om man kan misstänka att det rör sig om hedersrelaterat brottslighet.

Några tips som Malm, Emlund och Gustafsson presenterar är att: genom ett förtroendeskapande bemötande få målsäganden att berätta vad som hänt och bakgrunden till det, samla information, fundera över vilket perspektiv man ska inneha i olika situationer – vad är det som faktiskt sägs eller görs i det dolda.

Analys av 3

Det som framgår av ovanstående intervjuer är att utbildning och ökad kommunikation efterfrågas. Det som är gemensamt för de som arbetar i skolan, bland de intervjuade, är att de anser att socialtjänsten innehar ett för starkt föräldraperspektiv. Där ungdomens utsagor bemöts av skepticism. Vidare uppger kuratorerna att teatergrupper och diskussionsforum är bra former för att starta en tankeverksamhet hos respektive ungdomar kring deras livssituation. Dessutom är det en allmän uppfattning hos alla som arbetar professionellt mot hedersrelaterat våld och förtryck att mer utbildning och kunskapsspridning mellan organisationer och myndigheter behövs. För att såsom Iranipour uttrycker det: "om man inte vet vad det är man letar efter, hur kan man då upptäcka det?". Enligt Ingrid Nyström upplever hon det så "att socialtjänsten får kritik som inte är befogad och att de ibland tar på sig mer än vad de borde." I flera intervjuer framkommer att inblandade organisationer och myndigheter inte är överens om rollfördelningen och fördelningen av ansvar. Instanserna har svårt att komma överrens om "vem som ska göra vad" mer precist. Slutligen nämns polisanmälan frekvent, där en allmän uppfattning är att det är bra att göra en. Dock bör man kanske fundera kring uppfattningarna som framkom i flera intervjuer att socialtjänsten agerar på ett annat sätt när polisen är inkopplad. Jag vill ställa den kritiska frågan: Ska polisen behövas för att socialtjänsten ska utträta sitt jobb?

4. Intervjuer med politiker

Här nedan får vi ta del av politiker som sitter i olika nämnder och vars beslut ska efterlevas och fullföljas i de olika organisationerna. I intervjuerna som följer försöker jag ta reda på hur mycket dem respektive politikerna vet om hedersrelaterat våld och förtryck samt på vilket sätt de arbetar med dessa frågor.

4.1 Socialnämnd Öster

Sigvard Sundkvist (KD), 2:e ordförande för socialnämnd öster, berättar att det han vet om hedersrelaterat våld och förtryck är det som framkommer i media, men också det som kommer fram via utredningar i socialnämndens sammanträden. Det finns exempel på föräldrar som låter sina döttrar åka till Irak trots risken att dem ska bli bortgifta. I de fallen har socialnämnden fått hjälpa till för att få ungdomarna tillbaka hem. Detta tyder på en viss naivitet från barnens sida.

Sundkvist berömmar socialtjänsten och trycker på att de gör ett otroligt professionellt jobb. Socialtjänsten har en hög personalomsättning men nyanställda får inte ta beslut på egen hand utan där gäller två års gräns.

Sundkvist är av den åsikten att skolan har ett stort ansvar för att upptäcka problematiken med hedersrelaterat våld. I de fall där sådant upptäcks bör anmälningssplikten till socialtjänsten användas. Ibland brister kommunikationen mellan skolan och socialtjänsten. Oftast skyller man på sekretessvårigheter. Sundkvist menar att det är viktigt att skolan gör tidiga upptäckter och när inte det egna elevvårdsteamet klarar av problem bör anmälan ske.

Sundkvist informerar om att Örebro kommun och länets kommuner tillsammans satsat på inrättande av Barnahus. Där finns samlokalisering av polis, åklagare, socialtjänst och läkare. Det ger möjlighet

Bild 2: Sigvard Sundkvist

att utreda och åtgärda hedersrelaterat våld och förtryck. Både landsting och länets kommuner bör ha detta som en prioriterad uppgift anser Sundkvist.

4.2 Socialnämnd väst

Torgny Larsson (S), ordförande för socialnämnd väst, delger att han är mycket insatt i frågor kring hedersrelaterat våld och förtryck då han i sitt politiska förflutna arbetat med Sofia Hadders, upphovskvinnan för resursgruppen som finns under Länsstyrelsens regi. Inledningsvis vill Larsson poängtera att man borde se över begreppet "hedersmord" då det inte finns något hedervärt med dådet. Vidare anför Larsson vikten av att inte stirra sig blind på etnicitet när det gäller hedersrelaterade frågor utan menar på att det även förekommer i svenska familjer. Det vill säga att känslan av att hedern har blivit kränkt och måste återupprättas.

Bild 3: Torgny Larsson

Larsson har ett utvecklat samarbete med familjehemmet Gryningen i Göteborg, där de arbetar med skyddat boende och säkra placeringar för ungdomar som är svårt utsatta, Gryningen undersöker problemet och fastställer på vilken nivå ungdomen behöver hjälp. Larsson menar att skyddat boende inte är permanent lösning. Då saknaden efter det familjära blir alltför stor och om ungdomen söker kontakt med sin familj försvinner det skyddande emballaget som kommunen har erbjudit den utsatta ungdomen.

Larsson är tydlig med att poängtera att det är väldigt viktigt att FN:s barnkonvention och BBIC¹⁶, barnets bästa i centrum, måste genomsyra verksamheten. Föräldrar må uppleva att det är deras uppgift att uppfostra sina barn, men Larsson påpekar att den rätten förbrukas när man bryter mot lagar och FN:s artiklar.

Han delger att svårigheten ligger i att finna erfaren personal, då socialtjänsten har en hög personalomsättning med ung kompetens, fokus kommer att ligga på utbildning, kompetenshöjning, utveckla erfarenheter.

Larsson påpekar dock att trots viljan att göra allt för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck nämner han att barnärende överlag har ökat med 20-30 procent. Vilket innebär att hedersrelaterade problem är endast en liten del av allt som man måste prioritera och som skadar ungdomar på andra

sätt. Däremot pågår det just nu en planerad satsning, *Partnerskap – En stärkt skola i Vivalla*. Där syftet är att göra en skillnad i Vivalla och utveckla de stadsdelarna där man kommer att fokusera på åtgärder rörande: barn och ungas möjligheter att nå målen i skolan, stärka familjerna kring barn och unga och levnadsgöra skolan utanför ordinarie tid. Denna satsning tror Larsson är ett sätt att även nå ut till föräldrar och visa den goda viljan inför att samarbeta och koexistera.

Något som bekymrar Larsson är att man vårdar för mycket med sekretessen. Han är av den åsikten att det är viktigare att etablera goda kontakter och lösa den problematiken med hjälp av

¹⁶ BBIC - Barnets bästa i centrum. <http://www.socialstyrelsen.se/barnochfamilj/bbic>

godkännande från eleven. Och han förklarar att socialtjänsten oftast är orolig över att dra på sig Socialstyrelsens missnöje då de sällan gör kvalitativa utvärderingar.

Larsson anser att samarbetet mellan olika myndigheter måste stärkas och förenas på ett annat sätt än vad den hittills har gjort, att man tillsammans arbetar i ett nära samarbete för att hjälpa ungdomen ur sina prekära situationer och inte förvärra de genom personlig dispyt.

Larsson avrundar med att säga att han tycker det är bra med en handlingsplan och för att dokumentet inte ska bli en hyllvärmare anser han den måste hållas levande och återopas samt nämnas i ur och skur.

4.3 Gymnasienämnden

Maria Haglund (M), 1.e vice ordförande i gymnasienämnden i Örebro Kommun, är medveten om att hedersrelaterat våld och förtryck pågår i Örebro län men kan inte svara på i vilken utsträckning det förekommer. Vidare resonerar Haglund att det inte behöver betyda att det endast är knutet till invandrare och en speciell religion utan att det många gånger rör sig om en kulturell fråga som kan förekomma inom flera grupper i vårt samhälle.

Bild 4: Maria Haglund

Hon påpekar att frågan/problematiseringen, under den korta tid sedan årsskiftet som hon har haft detta uppdrag, inte har varit uppe för diskussion. Haglund är av den åsikten att om elever utsatta för hedersrelaterat våld måste skolan ingripa direkt och ett konstruktivt arbete sätta igång.

Haglund poängterar att hon är strikt för nolltolerans avseende mobbning och annan kränkning och att hon i det inkluderar hedersrelaterat våld och förtryck. Haglund vill att frågan ska prioriteras ännu högre och lyftas till högsta nivå i kommunen för att ge tyngd i frågan.

4.4 Programnämnd barn och utbildning

Lennart Bondeson (KD), ordförande i programnämnden och utbildning, återger att han inte innehar någon personlig införskaffad eller djupare sakkunskap kring hedersrelaterat våld och förtryck. Utan nämner att det är via media och allmän politisk debatt som han har skapat sig en förståelse för ämnet.

Att upptäcka om ungdomar far illa ut är en viktig uppgift som skolan inte får frånsäga sig men det är inte enbart skolans ansvar anser Bondeson.

Han nämner skolans två huvuduppdrag:

kunskapsuppdraget samt värdegrundsuppdraget, där den ena inte subtraherar den andra utan dessa ska länkas in i varandra. Det är ett viktigt uppdrag att ”fostra” framtidens medborgare till att bli demokratiska och där detta finns nedtecknat i likabehandlingsplanen. Han påpekar att det finns ett statligt uppdrag om att säkerställa sig om att eleverna känner sig trygga. Under vårterminen 2011 har skolinspektionen inspekterat samtliga skolor i Örebro län och det har framkommit brister i just trygghetsfrågor.

”... framkommit brister i just trygghetsfrågor.”

överbrygga kulturella, bakgrunds och religiösa skillnader. I många kulturer är de religiösa ledarna

Bild 5: Lennart Bondeson

barn

maktfaktorer de innehar en auktoritär ställning och detta vill Örebro kommun ta tillvara och samarbeta med dessa så att de i sin tur kan nå ut till folket.

Analys av 4

Av fyra politiker svarar endast en, Torgny Larsson, att han är väl insatt i frågor kring hedersrelaterat våld och förtryck. De övriga svarar att de kunskaper de besitter kommer från media eller via allmän politisk debatt. Detta bedömer jag vara en sorts brist i kommunikation då vi erinrar oss att Peter Strand nämner att enbart i Virginskaskolan har det varit upp till 6 allvarliga fall. Förvisso kan man ha förståelse för att politiker inte kan besitta djupare sakkunskaper kring allt. Men om fallen är allvarliga och det finns risk att ett nytt "Fadime eller Pela"-fall kan komma att upprepas, då bör denna fråga prioriteras innan det händer.

Maria Haglund funderar kring lärarnas uppdrag och om det är meningen att de ska "vara kuratorer". Min bedömning är att lärarna faktiskt har den skyldigheten. Lennart Bondeson förtydligar i intervjun att lärarna har två uppdrag: kunskaps-, och värdegrundsuppdraget. Dessutom kan man via skolinspektionen ta del av bristerna i just trygghetsuppdraget för skolorna i Örebro. Alltså vill jag betona att skolorna faktiskt har uppdraget att se till att eleverna känner sig trygga i skolan.

Vidare nämns att man vårdar för mycket om sekretessen mellan myndigheter. En av politikerna, den ovan nämnde Torgny Larsson, framhåller att sekretessen kan frångås i viktiga fall genom att erhålla ett godkännande från eleven. Politikerna Larsson och Sundkvist anser att man bör etablera en god kontakt mellan olika instanser och arbeta enhetligt för att hjälpa ungdomen. Slutligen avslutar Bondeson med att skolorna måste få tydliga politiska signaler för att de ska prioritera hedersrelaterade frågor.

5 "Saras" egna berättelse

I intervjun nedan får vi en inblick i en ung tjejs skildring av hennes kamp mot friheten. Där vägen var kantad av slag, hot och misstro. Namnet är fiktivt och detaljer är förvrängda för att "Saras" identitet ska vara skyddad.

Sara upptäckte att hon skiljde sig från resten av sina kamrater när hon var 10 eller 11 år, de första tecknen var att hon inte fick umgås med vem hon ville. När hon var 12 år fick hon sin menstruation och då upplevde hon att allt blev strängare, nu fick hon inte längre klä sig så som hon ville. Hon förklarar det som att hon upplevde det som om ramen kring henne blev trängre ju äldre hon blev. Det var då Sara insåg att hon aldrig skulle få ett eget liv om hon stannade kvar och insikten om att hon skulle behöva flytta för att få detta uppdagades.

"... ramen kring mig
blev trängre ju äldre jag
blev"

Sara fortsätter sin berättelse med att förklara hur det värsta var att man var tvungen att låta andra människors tyckande och tänkande styra ens liv. Där vikten av att upprätthålla ett gott rykte var som en boja som påminde en ständigt om att man hade "ögonen på sig". Där hon upplevde det som om hon levde ett dubbelliv: ett i skolan och ett annat i hemmet. Skolan gav henne ett andrum och en möjlighet att upptäcka vem och vad hon ville vara, där hon till viss del undslapp sin familjs

kontroll. Hon menar att de hade en rigorös uppsikt hemma där de granskade hennes mobil, Facebook, MSN och så vidare.

"... skolan gav mig ett
andrum och en
möjlighet att upptäcka
vem och vad jag ville
var"

Beslutet om att söka hjälp kom till då Saras mor vid upprepade tillfällen nämnde en tänkbar make från hemlandet. Där en planerad resa till hemlandet gjordes och Sara berättar att hon kände en stark ångest då hon visste att om hon hade gjort resan så hade det varit liktydigt med ett tvångsäktenskap. Hon menar att om hon hade nekat till ett äktenskap så hade folk misstänkt att hon hade eller haft en

pojkvän och fått ett dåligt rykte. Inte heller kunde hon bryta förlovningsen vid ett senare tillfälle för återigen skulle det resulterat i ett dåligt rykte. Trots osäkerheten och misstron mot Socialtjänsten valde hon att anförtro sig åt dem via ett anonymt samtal. Hon påpekar att vid första tillfället så träffade hon mottagningsgruppen och att dessa förtjänar beröm för deras sätt att bemöta och tillgodose hennes behov. Däremot menar Sara att utredningsgruppen har en lång väg att vandra vad gäller att förstå och respektera ungdomar som har eller är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck. Där hon bemöttes av skepsis och oförstående socialarbetare som inte begrep vad heder innebär. Hon ansåg att socialarbetarna i utredningsgruppen var oprofessionella och antydde att Sara borde sluta vara en trotsig tonåring. Dessutom fick hon utstå socialsekreterarnas motvilja att lyssna på henne och där hon fick infinna sig att se på medan de jämmt tog ”de vuxnas perspektiv” och vägrade lyssna på henne. Hon menar att utredningsgruppen hade ett för stort föräldraperspektiv och på grund av förutfattade meningar om att Sara i själva verket bara ville ”ligga ute och suppa” var inte socialarbetarna professionella.

”... min räddning var att jag polisanmälde mina föräldrarna för de kränkningar och våld som jag hade uthärdat”

Hon återger händelser där trots att hon befann sig under socialtjänstens skydd tog föräldrarna

”... jag bemöttes av skepsis och oförstående socialarbetare som inte begrep vad heder innebär”

kontakt med henne, de försökte smuggla ut henne ur landet samt hotade med grava konsekvenser om hon inte var oskuld. Vidare fortsätter hon skildra de skymfningar hon fick utstå och maktlösheten med att vara i händerna på folk som misstrodde henne. Hennes räddning var att hon polisanmälde föräldrarna för de kränkningar och vålduttryck hon hade uthärdat och idag finns Sara på ett skyddat boende.

Saras tips till andra ungdomar som befinner sig i samma situation är att vara införstådd och definitivt säker på vad det är man vill göra och varför. Vidare anser hon att idén att flytta ut måste mogna över tid och får inte hastas igenom, då det i de flesta fall är slutgiltigt. Dessutom måste ett beslut av denna

karaktär vara grundad på ett personligt omdöme och inte något man övertalas till. Detta för att man ska vara införstådd med att man bryter upp med familj och vänner och inträder en era av något som kan upplevas som isolation. Hon avrundar med att uppmana andra ungdomar som är utsatta för att inte ge upp trots att det stundtals kan upplevas som hela projektet är så hopplöst.

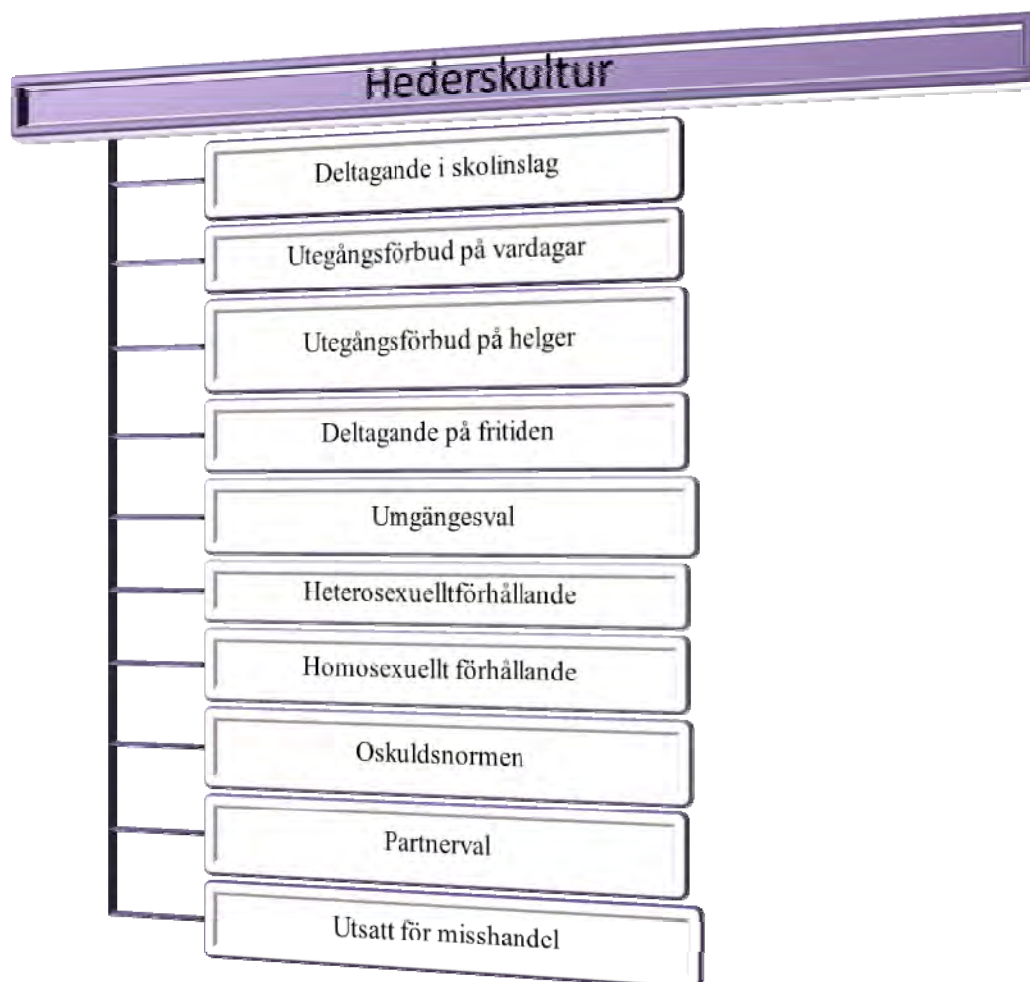
Analys av 5

Att en individ ska behöva bemötas så som Sara blev bemött, och på ett sådant oprofessionellt sätt, är naturligtvis oacceptabelt. Jag kan ju inte veta hur vanligt det är . Att beteendet är en konsekvens av ignorans är inte en ursäkt. Förvisso förstår man att socialtjänsten måste utreda orsakerna till att ungdomar vill ”skiljas” från sina föräldrar. Men detta innebär inte att man bör förlora fokus och glömma sin roll som en oberoende utredare. Det framkommer i intervjuerna att man i Örebro just genomfört en satsning inom socialtjänsten där samtlig personal får vidareutbildning i just bemötande.

6. Analys av enkäten

Som jag nämnde i metodkapitlet 1.3 operationaliserade jag begreppet hederskultur genom att mäta 10 olika komponenter, se nedan för att se vilka dessa är. Samtliga tabeller är i som redan nämnt i procent

Figur 23: Operationalisering av hederskulturen

t.

Hädanefter kommer tabellerna att presentera dels en stark hederskultur. Där den representerar de ungdomar som bland annat svarade att de aldrig får: delta, vara tillsammans, umgås med vänner eller som blev utsatta för misshandel fler än 3 gånger. Medan den svagare hederskulturen består av

de svarsalternativ som täckte in ”ofta” och ”sällan”/”ibland”. Detta är den svagare hederskulturen då begrepp som ofta, sällan och ibland är av en relativ natur. Medelvärdet har erhållits genom att samtliga svar i en tabell har adderats och sedan dividerats med antal frågor. Därefter har samtliga medelvärden adderats och dividerats för att få fram ett samlat medelvärde.

Tabell 7: Ett medelvärde på hur mycket ungdomarna tillåts vara delaktiga i skolinslag

Tillåts du att vara med på...? (procent)		
	Stark hederskultur, nej aldrig	Svag hederskultur, (Sällan+ ofta)
Klassresa	2 %	6 %
Skolresa	2 %	4 %
Skolfest	2 %	10 %
Idrott när tjejer och killar har gemensam lektion	1 %	2 %
Idrott när tjejer och killar inte har lektion tillsammans	2 %	2 %
Simning när tjejer och killar badar tillsammans	5 %	3 %
Simning när tjejer och killar badar var för sig	2 %	3 %
Praktik	1 %	4 %
Sex och samlevnadsundervisning	4 %	5 %
Religionskunskap	2 %	4 %
Musikundervisning	2 %	3 5
Läsläsningsgrupp efter skoltid	2 %	4 %
TOTALT	27 %	50 %
Medelvärde	2,25 %	4,17 %

Tabell 8: Medelvärde på när eleverna måste infinna sig hemma

Tider då eleverna måste infinna sig senast hemma		
	Vardagar	Helger
Stark hederskultur, (direkt efter skolan)	4 %	2 %
Svag hederskultur, (kl. 17-18)	2 %	1 %

Tabell 9: Medelvärde på hur mycket ungdomarna tillåts göra på sin fritid

Vad får du göra för dina föräldrar/ andra vuxna som du bor tillsammans med?		
	Stark hederskultur, nej aldrig	Svag hederskultur, (ibland+ofta)
Får du vara ute lika sent som de flesta av dina klasskompisar?	11 %	20 %
Får du gå till fritidsgården?	6 %	6 %
Får du vara ute i området där du bor efter skoltid?	3 %	3 %
Får du gå på disco?	13 %	6 %
Får du gå på tjejmiddag/killmiddag?	7 %	4 %
Får du använda Internet?	2 %	1 %
Får du gå på bio med kompisar?	4 %	2 %
Får du titta på tv-program och film som du själv väljer?	2 %	3 %
Får du gå på stan med kompisar?	3 %	2 %
Får du vara med i en idrottsförening?	3 %	2 %
Får du träna annat t.ex. dans?	3 %	2 %
TOTALT	28 %	80 %
Medelvärde	2,55 %	7,27 %

Tabell 10: Medelvärden på vilka ungdomarna tillåts umgås med

Vilka får du umgås med på fritiden för dina föräldrar/ andra vuxna som du bor tillsammans med?		
	Stark hederskultur Nej, aldrig	Svag hederskultur, Ibland + ofta.
Får du umgås med tjejkompisar på fritiden?	2 %	5 %
Får du ha tjejkompisar hemma hos dig?	4 %	8 %
Får du gå hem till tjejkompisar?	3 %	7 %
Får du umgås med killkompisar på fritiden?	4 %	7 %
Får du ha killkompisar hemma hos dig?	7 %	8 %
Får du gå hem till killkompisar?	7 %	7 %
Medelvärde	4,5 %	7 %

Tabell 11: Medelvärden på vilka ungdomarna tillåts ha ett förhållande med.

Tillåtelse att ingå i ett förhållande		
	Stark hederskultur, Nej får inte vara tillsammans	Svag hederskultur, Får vara tillsammans med någon om det sköts diskret eller om man är
Kommentar 14: Svarsalternativen har adderats och dividerats med antalet frågor för att få fram ett medelvärde		
Heterosexuellt förhållande	6 %	5 %
Homosexuellt förhållande	17 %	1 %

Tabell 12: Medelvärden på hur pass mycket ungdomarna instämmer att man ska vara oskuld tills man gifter sig.

Huruvida ungdomen instämmer att man ska vara oskuld innan äktenskap	
Stark hederskultur , instämmer absolut	12 %
Svag hederskultur , instämmer	7 %

Tabell 13: Medelvärden på vem det är som utser äktenskapspartnern.

Vem som utser äktenskapspartnern	
Stark hederskultur , föräldrarna utser partnern	2 %
Svag hederskultur , ungdomarna får ett förslag om en partner eller har rätt att själva välja men måste då ha förmyndarnas godkännande	4 %

Tabell 14: Medelvärden på om ungdomen har varit utsatt för våld

Fysisk eller/ och psykiskt våld	Stark hederskultur, Ja, fler än 3 gånger		Svag hederskultur, Ja, 1-3 gånger	
Förbjudit dig att umgås med någon som du är/ har varit kär i?	2 %		5 %	
Hållit dig utanför familjegemenskapen ?	2 %		5 %	
Ignorerat dig och låtsats som att du inte finns (t.ex. inte pratat med dig under en eller flera dagar)?	5 %		8 %	
Kollat din mobil, e-post, dagbok, din väska eller ditt rum mot din vilja?	4 %		12 %	
Sagt att de skäms över dig?	4 %		10 %	
Hotat med att slå dig?	4 %		5 %	
Sparkat eller slagit dig?	3 %		5 %	
Dragit dig i håret, nypt eller spottat på dig?	7 %		8 %	
Kallat dig för kränkande saker (t.ex. idiot, värdelös, hora, bög)?	4 %		9 %	
Hotat med att kasta ut dig?	2 %		5 %	
Har du blivit utkastad hemifrån?	2 %		4 %	
Har någon stängt in dig eller låst in dig mot din vilja?	2 %		5 %	
Hotat med att skicka iväg dig hemifrån (t.ex. skicka dig till andra släktingar som bor i annan stad eller land)?	2 %		3 %	
Skickat iväg dig hemifrån?	7 %		7 %	
Kontrollerat dig genom att skicka syskon efter dig eller ringt till din mobil hela tiden?	6 %		8 %	
Medelvärde	3,87 %		6,6 %	

Tabell 15: Ett samlat medelvärde av samtliga medelvärden

I hur stor utsträckning pågår hedersrelaterat våld och förtryck i Örebro län		
	Stark hederskultur	Svag hederskultur
Deltagande i skolinslag	2,25 %	4,2 %
Utegångsförbud på vardagar	4 %	2 %
Utegångsförbud på helger	2 %	1 %
Deltagande på fritiden	2,6 %	7,3 %
Umgängesval	4,5 %	7 %
Heterosexuellt förhållande	6 %	5 %
Homosexuellt förhållande	17 %	1 %
Oskuldsnormen	12 %	7 %
Partnerval	2 %	4 %
Utsatt för misshandel	3,87 %	6,6 %
Medelvärde ≈	6 %	5 %

Kommentar 15: Samtliga medelvärden har adderats och sedan dividerats med antal medelvärden för att erhålla ett samlat medelvärde.

Med stöd av enkäten som är besvarade av cirka 1200 elever kan man påstå att det finns 6 procent de svarande ungdomarna som lever i en stark hederskultur och 5 procent som lever i en svagare hederskultur. Detta innebär närmare bestämt att det idag finns elever som bland annat inte får: delta i obligatoriska skolaktiviteter, vara ute efter skoltid eller gå ut på helger, och som inte får välja sin äktenskapspartner samt har av olika orsaker varit utsatta för fysisk eller psykisk misshandel av något slag.

7. Diskussion

Det har varit intressant att genomföra denna studie. Jag har fått prata med såväl elever som operativa tjänstemän och politiker. Jag har också manuellt fört in cirka 700 enkäter, vilket har gett mig en möjlighet att i detalj få en inblick och en ökad förståelse kring uppfattningar om hedersrelaterat våld och förtryck i Örebro län. I denna rapport har jag som jag tidigare nämnt bortsett från bakgrundsfaktorer såsom religiositet i hemmet, nationell tillhörighet, kön med mera. Dessa faktorer anser jag inte är relevanta för sammanhanget. Jag efterlyser inte att undersöka vilka ”grupper” som har mer eller mindre hederskultur. Jag har uttryckligen som utgångspunkt att inte ha förutfattade meningar om den ena eller andra ”gruppen”. Jag har uttryckligen endast velat fråga om den eventuella förekomsten av hederskulturen. Jag anser det fel och fördomsfullt att kategorisera ungdomar och föra dem till den ena eller den andra ”gruppen”. Det bidrar till skillnadstänkande och förstärkande av fördomar. Ett skillnadstänkande försvårar också det praktiska arbetet med att motarbeta hedersrelaterat våld och förtryck, eftersom den sätter fokus på vissa ”grupper” men kanske missar som verkligen behöver hjälp.

Av enkäten framgår att 11 procent av ungdomarna lever i familjer med någon form av hederskultur, där man kan beräkna den starka hederskulturen till 6 procent och den svagare hederskulturen till 5 procent. Men man får inte bortse från den gråzon som existerar och som uppskattningsvis är ganska stor. Gråzonen kan bero på frågornas känsliga karaktär: där många känner obehag att svara sanningsenligt och utmåla sig själva som offer eller sina familjemedlemmar som gärningsmän. Vidare har tidsperspektivet när denna undersökning genomfördes påverkat vilka siffror vi har fått. Alla skolor i Örebro län finns inte representerade, och de skolor som har deltagit finns inte samtliga klasser företrädda. Jag vill dock påpeka att jag fick in 1200 enkäter och att eventuella brister i representativitet och urval knappast snedvrider resultaten.

Mina erfarenheter och resultat från intervjuerna med tjänstemän och politiker är att det största problemet är att sakfrågan inte prioriteras tillräckligt eller att man inte tar frågan på allvar. I de olika myndigheterna finns en tendens att ”skjuta” ifrån sig ”bördan” då dessa ärenden är svåra att tampas med. Skolan verkar inta attityden ”vi är inte utbildade socialsekreterare”, utan man trycker på sitt

uppdrag att lära ut. Men som vi redan har etablerat så har skolan även ett trygghetsuppdrag, där skolorna i Örebro brister enligt skolinspektionen.

Dessutom saknas en allmän förståelse för vad hedersrelaterat våld och förtryck betyder och hur man ska agera i sådana fall. Där det förvisso finns vissa som har fått mer utbildning för att fungera som stödfunktioner till andra i sin organisation, men hur ska ett fåtal räcka till för hela sin organisation? Som vi har fått ta del av så märker vi att bekymmer uppstår redan då t.ex. socialsekreterare inte riktigt förstår vad det är som de har med att göra. På grund av bristande kompetens är det inte ovanligt att socialtjänsten tror att det är tonårsbekymmer och envisa ungdomar som vill ådra sig uppmärksamhet, istället för att se de bakomliggande inslagen av hederstänkande. Sedan ursäktar detta i sig inte de myndighetspersoner som brister i allmänt gott uppträdande och väljer att tro mer på föräldrarnas utsagor än vad BBIC förmedlar. Att det bland ungdomar finns de som berättar att de har blivit väldigt illa behandlade och misstrodda av myndighetspersoner finner jag ytterst alarmerande. Om man innehar en profession där man ska framförallt skydda barnen, gäller det att inte öka på den smärta och skuldbörda som många utsatta ungdomar känner i denna situation.

Vidare saknas det konsensus främst av skolans respektive- socialtjänstens medarbetare. Dels från tjänstemannaperspektiv men även bland politiker. Man är inte överrens om arbetsfördelningen och rollutövningen, alltså vem som ska göra vad och när. Dessvärre fungerar de vertikala informationskanalerna i respektive myndighet dåligt, där informationsflödet tycks röra sig endast nedåt. Det vill säga att politikerna inte är alltid informerade om allvarliga incidenter som sker i deras ansvarsområden.

Om man sammanfattar vad de intervjuade har gemensamt så efterlyser de 1) Fortbildning och 2) ökad samverkan. Vidare bör man se över möjligheten för myndigheterna att föra en intern statistik så att man får en mer adekvat uppfattning om omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck.

Jag är av den meningen att om vi ska komma till bukt med hedersrelaterat våld och förtryck så är det inte nog med att informera ungdomar om sina rättigheter utan man måste nå ”roten”. Och i dessa fall så har vi konstaterat att det rör sig om föräldrarna. Och för att nå föräldrarna bör

myndigheter såsom Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, föreningar, skolan, etc. vara inkopplade och informera om barnens bästa och att man har nolltolerans inför kränkningar av barnens rättigheter. Samhället måste våga ta steget och attityden att det inte är tillåtet att skymfa barn och ungdomar! Skolan har ett stort ansvar i detta då de möjliggör ett möte med barnens föräldrar. Där det är viktigt att man förstår att medan man "bollar ärenden och käbblar" sinsemellan så finns det ungdomar som lever i den kalla verkligheten och utsätts för psykisk och fysisk misshandel. Vi har som tidigare konstaterat att det finns allvarliga fall i Örebro län och frågan tycks vara, för att citera en av de intervjuade: "Ska någon behöva dö innan vi agerar och prioriterar den här frågan?".

8. Referenslista

Litteratur

Länsstyrelsen i Sörmland. (2005) *Förtryck och våld i hederns namn*.

Regionförbundet. (2005-2006) *Projekt länssamverkan mot s.k. hedersrelaterat våld*.

Bourdieu, Chamboredon och Passeron (1991).

Elektroniska Källor

Information om Pela och Fadime

<http://www.pelafadime.se/hedersmord.htm> (2011-09-10)

<http://www.pelafadime.se/pelaochfadime.htm> (2011-09-10)

http://www.fadimesminne.nu/tal_ar_fadime.html (2011-09-10)

Rapport om hedersrelaterat förtryck och våld i Stockholms stad 2009

http://www3.lansstyrelsen.se/NR/rdonlyres/B535A6C4-1348-4D3A-A645-CF78B38EF52E/186350/hedersrelaterat_vald_del_21.pdf (2011-07-07)

Triangel som illustrerar barnens bästa

BBIC – Barnets bästa i centrum. <http://www.socialstyrelsen.se/barnochfamilj/bbic>

http://www.krisinformation.se/web/Pages/Page___11251.aspx

9. Bilaga

Bilaga 1: Enkäten

UNG 2011

Vi på Länsstyrelsen anser att det är viktigt att få en inblick i hur ungdomar har det i skolan och hemmet samt ta del av vad ungdomar tycker och tänker om frågor som berör familj, jämställdhet och sexualitet. Därför är det viktigt att Du besvarar dessa frågor med eftertanke och noggrannhet. Dina svar kommer att hjälpa oss bygga upp en kunskapsbank om hur man kan hjälpa ungdomar som har det svårt.

OBS! Tänk på att du är anonym när du genomför enkäten så Du ska inte skriva ditt namn någonstans. Det är frivilligt att fylla i enkäten, om det är frågor Du inte kan svara på så hoppa över dem.

LYCKA TILL MED ATT BESVARA ENKÄTEN!

Vilken skola går du på?

Ange skola

_____

Vilket program läser du?

Ange vilket program

_____

Är du...?

- tjej
- kille

Hur gammal är du?

- 14
- 15
- 16
- 17
- 18

Var är du född?

- Sverige
- Annat land (ange vilket)

_____

Vad har din mamma för nationalitet?

- Annat land (ange vilket)

_____

- Vet ej

Vad har din pappa för nationalitet?

- Sverige
- Annat land (ange vilket)

_____

- Vet ej

Vilken är din mammas högsta utbildning?

- Ingen
- Grundskola
- Gymnasium
- Högskola eller universitet
- Annat (ange vad)

_____

Vilken är din pappas högsta utbildning?

- Ingen
- Grundskola
- Gymnasium
- Högskola eller universitet
- Annat (ange vad)

_____

Vad gör din mamma?

- Studerar
- Arbetsökande
- Arbetar med

_____

- Annat

Vad gör din pappa?

- Studerar
- Arbetsökande
- Arbetar som

_____

- Annat

_____

Vilka bor du tillsammans med?

- Med båda mina föräldrar/vårdnadshavare
- Ibland hos mamma & ibland hos pappa
- Med mamma och hennes partner
- Med pappa och hans partner
- Endast med mamma
- Endast med pappa
- Bor på annat sätt (ange hur)

_____

Hur religiös är din mamma?

- Inte alls
- Ganska lite
- Ganska mycket
- Mycket

Hur religiös är din pappa?

- Inte alls
- Ganska lite
- Ganska mycket
- Mycket

Om dina föräldrar/ vårdnadshavare är religiösa, vilken religion utövar de? (flervalsmöjligheter)

- Kristendom
- Islam
- Annan religion (ange vilken)

Tillåts du att vara med på ...? Av dina föräldrar/ andra

vuxna som du bor tillsammans?

	Nej, aldrig	Sällan	Ofta	Ja, alltid	
Klassresa (med övernattning)	☐	☐	☐	☐	
Skolresa (över dagen t.ex. Gröna Lund)	☐	☐	☐	☐	
Skolfest	☐	☐	☐	☐	
Idrott när tjejer och killar har gemensam lektion	☐	☐	☐	☐	
Idrott när tjejer och killar inte har lektion tillsammans	☐	☐	☐	☐	
Simning när tjejer och killar badar tillsammans	☐	☐	☐	☐	
Simning när tjejer och killar badar var för sig	☐	☐	☐	☐	
Praktik	☐	☐	☐	☐	
Sex och samlevnadsundervisning	☐	☐	☐	☐	
Religionskunskap	☐	☐	☐	☐	
Musikundervisning	☐	☐	☐	☐	
Läsläsningsgrupp efter skoltid (om det finns på din skola)	☐	☐	☐	☐	
Annat (ange något annat ämne/aktivitet)	☐	☐	☐	☐	

Accepterar dina lärare att du inte får vara med på något av följande alternativ? (Hoppa över frågan om du svarade Ja, alltid på frågan dessförinnan)

	Nej, aldrig	Sällan	Ofta	Ja, alltid
Klassresa (med övernattning)	☐	☐	☐	☐
Skolresa (över dagen t.ex. Gröna Lund)	☐	☐	☐	☐

Hedersrelaterat våld och förtryck i Örebro län

Skolfest	☐	☐	☐	☐
Idrott när tjejer och killar har gemensam lektion	☐	☐	☐	☐
Idrott när tjejer och killar inte har lektion tillsammans	☐	☐	☐	☐
Simning när tjejer och killar badar tillsammans	☐	☐	☐	☐
Simning när tjejer och killar badar var för sig	☐	☐	☐	☐
Praktik	☐	☐	☐	☐
Sex och samlevnadsundervisning	☐	☐	☐	☐
Religionskunskap	☐	☐	☐	☐
Musikundervisning	☐	☐	☐	☐
Läsläsningsgrupp efter skoltid (om det finns på din skola)	☐	☐	☐	☐
Annat (ange något annat ämne/aktivitet)	☐	☐	☐	☐

Vilken tid måste du senast vara hemma på vardagar?

- Direkt efter skolan
- 17-17.59
- 18-19.59
- 20-21.59
- 22-23.59
- 24 eller senare
- Har inga tider alls

Vilken tid måste du senast vara hemma på helger?

- Får inte gå ut på helger
- 17-17.59
- 18-19.59
- 20-21.59
- 22-23.59
- 24 eller senare
- Har inga tider alls

Vad får du göra för dina föräldrar/ andra vuxna som du bor

tillsammans med?				
	Nej, aldrig	Ibland	Ofta	Ja, alltid
Får du vara ute lika sent som de flesta av dina klasskompisar?	☐	☐	☐	☐
Får du gå till fritidsgården?	☐	☐	☐	☐
Får du vara ute i området där du bor efter skoltid?	☐	☐	☐	☐
Får du gå på disco?	☐	☐	☐	☐
Får du gå på tjejmiddag/killmiddag?	☐	☐	☐	☐
Får du använda Internet hemma för att chatta med vänner?	☐	☐	☐	☐
Får du gå på bio med kompisar?	☐	☐	☐	☐
Får du titta på tv-program och film som du själv väljer?	☐	☐	☐	☐
Får du gå på stan med kompisar?	☐	☐	☐	☐
Får du vara med i en idrottsförening (t.ex. spela fotboll, basket, innebandy med mera)?	☐	☐	☐	☐
Får du träna annat (t.ex. dans, kampsport, gymnastik, friidrott)?	☐	☐	☐	☐

Vilka får du umgås med på fritiden för dina föräldrar/ andra vuxna som du bor tillsammans med

	Nej, aldrig	Ibland	Ofta	Ja, alltid
Får du umgås med tjejkompisar på fritiden?	☐	☐	☐	☐
Får du ha tjejkompisar hemma hos dig?	☐	☐	☐	☐
Får du gå hem till tjejkompisar?	☐	☐	☐	☐

Hedersrelaterat våld och förtryck i Örebro län

Får du umgås med killkompisar på fritiden?	☐	☐	☐	☐
Får du ha killkompisar hemma hos dig?	☐	☐	☐	☐
Får du gå hem till killkompisar?	☐	☐	☐	☐

Får du vara tillsammans med någon av motsatt kön för dina föräldrar (heterosexuellt förhållande)?

- Nej, det är inte ok för mina föräldrar att jag har en pojk-/flickvän
- Ja, om jag sköter det diskret så att det inte orsakar skvaller och rykesspridning
- Ja, men endast om jag förlovar mig eller planerar att gifta mig
- Ja, mina föräldrar har inget emot att jag är tillsammans med någon
- Är inte intresserad av heterosexuella förhållanden

Får du vara tillsammans med någon av samma kön för dina föräldrar (homosexuellt förhållande)?

- Nej, det är inte ok för mina föräldrar att jag har en pojk-/flickvän av motsatt kön
- Ja, om jag sköter det diskret så att det inte orsakar skvaller och rykesspridning
- Ja, men endast om jag förlovar mig eller planerar att gifta mig
- Ja, mina föräldrar har inget emot att jag är tillsammans med någon
- Är inte intresserad av homosexuella förhållanden

I min familj förväntas det av mig att jag väntar med sex tills jag gifter mig?

- Instämmer inte alls
- Instämmer inte
- Instämmer
- Instämmer absolut

Varför tror du att dina föräldrar/ andra vuxna som du bor tillsammans med förväntar sig att du ska vara oskuld tills du

gifter dig?

Ange orsak?

Vem väljer din framtida partner (den du ska gifta dig med/leva tillsammans med)?

- Jag själv
- Jag, men mina föräldrar måste acceptera personen
- Mina föräldrar väljer en partner men jag har möjlighet att säga nej
- Endast mina föräldrar, jag har inget att säga till om

Har det hänt att någon familjemedlem eller annan släkting gjort något av följande mot dig under högstadieskolan/gymnasietiden?

	Nej, aldrig	Ja, 1 gång	Ja, 2-3 gånger	Ja, fler än 3 gånger
Förbjudit dig att umgås med någon som du är/ har varit kär i?	☐	☐	☐	☐
Hållit dig utanför familjegemenskapen?	☐	☐	☐	☐
Ignorerat dig och låtsats som att du inte finns (t.ex. inte pratat med dig under en eller flera dagar)?	☐	☐	☐	☐
Kollat din mobil, e-post, dagbok, din väska eller ditt rum mot din vilja?	☐	☐	☐	☐
Sagt att de skäms över dig?	☐	☐	☐	☐
Hotat med att slå dig?	☐	☐	☐	☐
Sparkat eller slagit dig?	☐	☐	☐	☐
Dragit dig i håret, nypt eller spottat på dig?	☐	☐	☐	☐
Kallat dig för kränkande saker (t.ex. idiot, värdelös, hora, bög)?	☐	☐	☐	☐
Hotat med att kasta ut dig?	☐	☐	☐	☐

Hedersrelaterat våld och förtryck i Örebro län

Har du blivit utkastad hemifrån?	☐	☐	☐	☐
Har någon stängt in dig eller låst in dig mot din vilja?	☐	☐	☐	☐
Hotat med att skicka iväg dig hemifrån (t.ex. skicka dig till andra släktingar som bor i annan stad eller land)?	☐	☐	☐	☐
Skickat iväg dig hemifrån?	☐	☐	☐	☐
Kontrollerat dig genom att skicka syskon efter dig eller ringt till din mobil hela tiden?	☐	☐	☐	☐

Vilka orsaker tror du främst ligger bakom det som någon gjort mot dig? (hoppa över frågan om du svarade nej på frågan 26)

- För att hindra mig från att göra något som inte är bra för mig

- Av mamma
- Av pappa
- Av bror
- Av syster
- Av stvmamma
- Av styvpappa
- Av styvbror
- Av styvsyster
- Av annan kvinnlig släkting
- Av annan manlig släkting
- Av annan vuxen som du bor med

Hur får man dåligt rykte?

Om du har svarat ja på någon av frågorna i ovanstående frågor, i så fall vem/ vilka gjorde det mot dig? (Hoppa över frågan om du svarade nej, aldrig)

- För att jag hade burit mig illa åt
- För att det går emot min familjs normer och traditioner
- För att straffa mig
- För att de vuxna i min familj låter sina problem gå ut över mig
- För att de vill kontrollera mig
- För att det går emot min familjs religion
- För att de tycker att jag kan få dåligt rykte
- För att de inte accepterar min sexuella läggning
- Annan orsak (ange)

Bilaga 2. Tabell 16: Gymnasieskolor som deltog i enkätundersökningen

Skolor som deltog i enkätundersökningen
Alleskolan Askersund, Hallsberg och Laxå
Bregårdsskolan
Bergslagsskolan Karlskoga
Fordonsutbildningar AB Örebro
Hjernet Nora
IT-Gymnasiet Örebro
Jensen Gymnaisum Örebro
John norlander gymnasiet Kumla
Kvinnerstaskolan Örebro
Letälvsskolan Degerfors
Lindeskolan Lindesberg,
Karolinska skolan Örebro
Möckelngymnasie Degerfors
Pihlskolan Hällefors
Plus Gymnasiet Örebro
Rockgymnasiet Elector Utbildning Örebro
Rudbeckskola Örebro
Tullängsskolan Örebro
wadköping utbildning center Örebro
Virginska skolan Örebro
Vivalla skolan Örebro

Kommentar 16: Samtliga kommuner finns representerade, Vissa kommuner har inte egna gymnasier utan de hänvisar till de övriga kommunerna.

Bilaga 3. Tabell 17: Gymnasieskolor som inte deltog i enkätundersökningen

Skolor som inte deltog i enkätundersökningen
Praktiska Örebro
Rhythmus musikergymnasium Örebro
Riksgymnasium för döva och hörselskadade
Risbergska skolan Örebro
Särskolor
Thorén Buisness school Örebro
Yrkesgymnasiet Örebro

Kommentar 17: Särskolorna och riksgymnasiet för döva och hörselskadade fanns inte med i urvalet pga. brist på resurser.